

T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TİYATRO ANASANAT DALI

SAİT FAİK ABASIYANIK - BÜYÜYEN ELLER
(BİR DRAMATURJİ ÇALIŞMASI)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

A. Tamer GÜLER

Tez Danışmanı

Prof.Dr.Ayşın CANDAN

Eylül 2008
İSTANBUL

T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Tiyatro Programı yüksek lisans öğrencisi Aziz Tamer GÜLER tarafından hazırlanan “Sait Faik ABASIYANIK-Büyüyen Eller (Bir Dramaturji Çalışması)” adlı bu çalışma jürimizce Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Sınav Tarihi : 23.09.2008

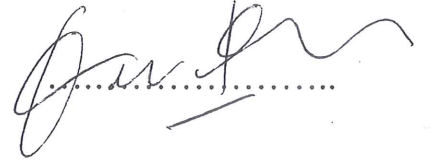
(Jüri Üyesinin Ünvanı , Adı , Soyadı ve Kurumu) :

İmzası :

Jüri Üyesi: Prof.Dr.Ayşın CANDAN
(Danışman-Yeditepe Üniv. Öğr.Üyesi)

Jüri Üyesi : Prof.Dr.Cevat ÇAPAN
(Yeditepe Üniv. Öğr.Üyesi)

Jüri Üyesi : Yrd.Doç.Çetin KÖRÜKÇÜ
(HÜ. Türk Musikisi ABD Öğr.Üyesi)

ÖNSÖZ

Tiyatro sanatı yüz yıllardır insanların isteklerine, zevklerine, duygularına hitap ederek ayakta kalmayı başarmıştır. Tiyatroyla insan birbirini karşılıklı -menfaat gözetmeden- besleyen iki eski dosttur. Bu çalışma; Sait Faik adlı bir insan sarrafının, tahta kalemlerle –çoğunlukla- sarı yapraklı bir okul defterine karaladığı o güzel öykülerinin sadece bir kısmının tiyatro sanatına küçük bir katkı sağlaması amacıyla yapıldı. Çalışmanın en büyük zorluğu; onlarca öyküsünün içinden bazılarını bu çalışma için seçmek oldu. Seçmediğim öykülerin üstüme yüklediği burukluğu, pişmanlığı sürekli taşıyorum. Bir başka zorluk böylesine iyi bir yazarı anlatırken kullanılacak sözcüklerin seçimiydi. Üstüne üstlük bu sözcükleri birbirine bağlarken -aynı Sait Faik gibi – “ve” bağlacını kullanmamaya gayret ettim. Zorlukları aşmamda tez danışmanım Prof. Dr. Ayşın Candan bana çok yardımcı oldu, kendisine müteşekkirim. Ayrıca fikirleriyle çalışmama büyük katkı sağlayan Fügen Denктаş’a da teşekkür ederim.

A.Tamer Güler

Eylül 2008

İÇİNDEKİLER

ii

Sayfa No.

ÖNSÖZ.....	i	
İÇİNDEKİLER.....	ii	
ÖZET.....	iii	
ABSTRACT.....	IV iv	
1. GİRİŞ.....	1	
2. BÖLÜM		
SAİT FAİK ÖYKÜLERİNDE KONU	3	
2.1. İnsan.....	3	
2.2. İstanbul.....	5	
2.3. Burgazada.....	7	
3. BÖLÜM		
SAİT FAİK ÖYKÜLERİNDE DİL, ÜSLUP.....	9	
4. BÖLÜM		
BİR DRAMATURJİ ÇALIŞMASI.....	11	
4.1 Mekan.....	11	
4.2. Koro.....	11	
4.3. Metnin Genel Yorumu.....	12	
4.3.1. Metnin Ayrıntılı Yorumu	14	
4.4. Sahne Tasarımı.....	21	
4.5. Dekor, Aksesuar.....	22	
4.6. Kostüm, Makyaj.. ..	25	
4.7. Işık.....	26	
4.8. Müzik	26	
4.9. Oyunculuk	27	
5. BÖLÜM		
BÜYÜYEN ELLER	28	
6. SONUÇ		49
KAYNAKÇA	50	
ÖZGEÇMİŞ	51	

T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TİYATRO ANASANAT DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tezin adı :Sait Faik Abasıyanık-Büyüyen Eller (Bir Dramaturji Çalışması)
A.Tamer GÜLER

Tez Danışmanı
Prof.Dr. Aydın CANDAN

Eylül 2008

ÖZET

Sait Faik, Türk edebiyatına ,öykücülüğüne yenilikler getirmiş, kendine özgü üslubuyla, üstün şiirselliğiyle “özgür hikaye”nin öncüsü olmuştur. İnsan’ı bütün samimiyetiyle anlatmıştır. Bazen insanı sevmiş, onu kendine yakın bulmuş, bazen de- özellikle kötü yanlarını görünce- ondan nefret etmiş, bunu da içtenlikle ifade etmiştir. Sait Faik öyküleri, tiyatro sanatına büyük katkı sağlayabilecek özelliktedir. İnsan tasvirleri kısa, ayrıntısız, ancak etkilidir. Tiyatroda öykü çok önemlidir. Metnin ön plana çıkmadığı bir tiyatro geliştirilmeye çalışılsa da güzel öyküler özellikle de Sait Faik gibi yazarların akıcı öyküleri tiyatro sanatı için her zaman vazgeçilmez olacaktır. Sait Faik, hep insanlarla iç içedir öykülerinde. Dolaşır, dolaşır, yazacak öykü arar. Ona göre her insan, hatta her “insan yüzü” bir öykü konusudur. Adayı yazar, balıkçıları yazar, çocukları yazar, edebiyatta “küçük insan” denen tipleri yazar. Kendi bohemdir, başka bir sınıftandır, ama konuları kendi konumundan farklıdır. İnsanın hüznünü iddiasız sözcükler, kısa, gösterişsiz cümlelerle anlatır. Yaşama sevincinin güzelliklerini göstermeye çabalarken, ölüme yaklaşmanın ıstırabını duyar. Tiyatro sanatının işlemek istediği insanların hemen hepsini öykülerinde barındırır. Etkili benzetmeleri, akıcı diliyle insanı- insana rağmen- insana, en insanca şekliyle anlatmıştır. Birbirine karışmış insanları, katledilen hayvanları, güzel kokan çiçekleri, “zehir yeşili” bir hüznle yazmıştır. Bütün “yeşiller”e “hayvanlar”a yakın olmuş ancak insanlardan kaçmıştır. Kaçarken edebiyata, tiyatroya yüzlerce değişik tipten insan hediye etmiştir. 48 yaşında, belki de “Ölmek yaşamaktan iyi mi ki” diye diye bu dünyadan göçmüştür.

Anahtar kelimeler: Yeşil, Doğa, Ada, Özgün, Öncü.

**TURKISH REPUBLIC
HALIC UNIVERSITY
SOCIAL SCIENCES INSTITUTE
THEATRE ART BRANCH
MASTER'S THESIS**

**Name of Thesis is: Sait Faik Abasıyanık- Enlarging Hands (A Work of Dramaturgy)
A.Tamer GÜLER**

**Counselor of Thesis
Prof. Dr. Aysin CANDAN**

September 2008

ABSTRACT

Sait Faik created a brand new language and brought new life to Turkish short story he wrote his poems in free verse. He has told about human with all sincerely. Sometimes he loved the human, sometimes he hated when he saw the his evil but anyway he expressed sincerely. Stories of the Saik Faik have characteristic which could be able contribute to theatre art. The human descriptions are without detailed but effective. Story is very important for theatre. Meanwhile, the theatre is something more than the text. He keeps all people in his stories who are indispensable for the theatre. He walks and looks for stories. In his opinion, all people and all people's faces are familiar t. Sait Faik Abasıyanık's protagonists are those from the lower classes, vagabond kids, pensioners, fishermen, gypsy girls . These common portraits of man are his friends and lovers whom he shared his loneliness with. In spite of he was from different class but the plots of the stories were different from his own position. He tells sadness of human with unpretentious words, with modest and short sentences. He suffered from coming close to death while he was trying to show the beauty of life He keeps all people in his stories who are indispensable for the theatre . He has written sad as " green poison" the complex of people, animals who have killed by the people, nice smelling flowers. He has been near greens, animals but far way from the communities. While he was runing away from groups, he gave hundreds faces to literature and the theatre as a gift. When he was 48 years old he died his last words was " I wonder if it is better to die than to live "?

Key Words : Green, Natur, Island, Original, Avant-garde

1. GİRİŞ

İnsan, dünya varolalı beri hep öykülerle yaşamıştır. Sevmiştir, ağlamıştır, yalan söylemiştir, doğayı katletmiştir, yakıp yıkmıştır. Her insanın anlatabileceği bir öyküsü, uzun, kısa, güzel, kötü bir yaşamı vardır. Sanat, edebiyat hep insanla çıkmış, insanla ayakta kalmıştır. Türk yazınının insanı anlatan en önemli yazarlarından biri, Sait Faik Abasıyanık'tır.

Tiyatro da insanı, başka insanlara oyuncu aracılığıyla anlatabildiğine göre Sait Faik'in yazdıklarını tiyatro yoluyla insanlığa aktarabilmenin doğru bir davranış olacağı aşikardır. Sait Faik, insanı bütün ayrıntısıyla okumuş, okuduğunu yine insana anlatmıştır. Yalnız insanı, vapurların alt kamaralarında oturan insanı işlemiştir. Hem de özgür, kendine özgü bir dille. Sokaktaki insanı anlatırken onun duygularını, düşüncelerini okuyucuya en ince ayrıntısıyla anlatabilmiştir.

Kimi zaman gerçeküstücü öğelerle gerçeği anlatırken, aynı zamanda bunları mükemmel bir şairin şairliğiyle aktarmıştır. Bu yüzden; en iyi “şair öykücü” lakabı abartılı olmayacaktır. Gerçeküstüçülüğe yönelmesindeki neden belki de canını yakan onu rahatsız eden gerçeklerin, düzenbazlıkların, kötülüklerin, ölümün üstünü örtme isteğidir. Gerçeklerden uzaklaşmaya çalışsa da, öykülerini hayaller üzerine kursa da gerçeğin kötü yüzü peşini asla bırakmamıştır. Neslinin sorunlarını, yaşamın zorluklarını dillendirmeden geçememiştir. Hep kendiyle baş başa kalmış, kendini eleştirmiş, içindeki bütün duygularla öykülerini süslemiştir. Kısa süren öyküleri kısa süren ömrünün tatsız bir yansımasıdır.

Sait Faik her ne kadar gerçeküstücü özellikleri barındırsa da öykülerinde, bir taraftan gerçekleri bütün ayrıntılarıyla yansıtmayı başarabilmiştir. Bunu mesaj verme kaygısı taşımadan, öykülerinin içine büyük incelikle serpiştirerek yapmıştır. Adeta yüzlerce gözü varmış gibi görmüş, yüzlerce yönden bakabilmeyi bilmiştir. Her öyküsü ayrı bir şiir, her öyküsü ayrı bir türküdür. Bekleyişlerini yazar, gelmeyişleri yazar, aylaklıkları yazar, hepsinden önemlisi kimsenin baktığı halde göremediğini yazar. Yazamadığı zamanlarda da “ne söylesem boş, ne söylesem anlatamam artık, iyisi susayım, bitireyim hikayemi” diyecek kadar özgündür.

Bireyi anlatmış ama asla günümüzdeki anlamıyla bireyci olmamıştır. Kendini “ölesiye yalnız” olarak tanımlamış ama belki de o yalnızlığında daldığı hayalleri onu eşsiz öykülere, kalabalıklara götürmüştür.

Çevresindeki her türlü insanı hikayelerine konu eden Sait Faik, aslında herkesin gözü önündeki insanları işlemiştir. Papazı, kahveciyi, hamalı, sokak satıcısını, çocuğu, balıkçıyı anlatabilmek için hep insanların içinde dolaşmıştır. Her ne kadar kendisiyle yapılan bir röportajda “İnsanların öyküsünü yazmak için dolaşmıyorum” demiş olsa bile, bütün gözlemlerini, olayları, gördüklerini, öyküye dönüştürmek için çabaladığı bellidir. Yalnızlığın sızısını hep içinde duyan biri olduğunu bir çok eserinde belirtmiş, ancak eserlerini ömrü boyunca hiç yalnız kalmamış bir insan gibi yazmıştır. İnsanların içindedir, hep onlarıdır ama herkese yabancıdır, sanki başka bir dünyadan gelmiştir. Bir o kadar da herkesle samimidir. Öykülerinde ayrı dinden, ayrı meslekten farklı farklı özellikteki insanların mutlaka aynı heyecanlarda birleşebileceğini, aynı düzenbazlıklara başvurabileceğini anlatmıştır.

Bu çalışmada, Sait Faik’in öykücülüğü anlatılırken aslında tiyatroyu yaşatan insan ögesi incelenecektir. Burada, “Böyle bir yazarın yarattığı tipler, karakterler, bir tiyatro sahnesine taşınacak olsaydı nasıl bir yol izlenebilirdi” sorusu cevaplanmaya çalışılacaktır. Sait Faik’in öykülerinden bir bölümü anlamlı bir şekilde birbirine bağlanıp, sonrasında sahneye konması halinde nasıl bir sahneleme yapılabileceği konusunda dekor, kostüm, aksesuar, müzik, ışık, oyunculuk gibi temel kavramlarda fikirler ortaya atılacaktır. Türk Tiyatrosu’nda metin sıkıntısı çekildiği-tartışmalı da olsa- uzun yıllardır dillendirilmektedir. Amaç, yeni bir metin oluşturup varolan metinlere bir seçenek oluşturmak değil, çok güçlü bir anlatı yeteneğine sahip, bir büyük yazarı, tiyatro gibi yüce bir sanatla buluşturabilmektir.

2. BÖLÜM: SAİT FAİK ÖYKÜLERİNDE KONU

2.1. İnsan

Sait Faik'in anlatımı, insanla başlar, insanla sürer. Ya doğrudan doğruya insandan söz eder ya da insanla ilişkili bir nesneden söz eder. Mesela insanı anlatabilmek için balığın gözünü anlatır.(Alptekin, 1984, s.77) Bazen nesnelere konuşturur, bazen ağlatır, bazen yürütür kendiliğinden. Bütün bunları yapmasındaki amaç, insanı anlatmaktır. Kimi edebiyat eleştirmenlerine, yorum yapan yazarlara göre Sait Faik, öykülerinin çoğunda insan sevgisini işlemektedir. Bazı eleştirmenler ise ilk dönem hikayelerinde insan sevgisini öne çıkarmasına rağmen, sonraki dönemlerinde -özellikle de ölümüne yakın dönemde- insanlardan uzaklaştığını, insanlığın doğaya, diğer yaratıklara zarar verdiğini yazdığını söylemektedir. Bu çalışmada da yer alan bölümlerde, insanların daha çok kötü yanlarını ön plana çıkaran epizotlar kullanılmıştır. Doğaya zarar veren, hayvanları katleden, çalan çırpan, kavga eden tipler Sait Faik'in bir çok öyküsünün temelini oluşturmaktadır. Özellikle Fethi Naci *Sait Faik'in Hikayeciliği* adlı eserinde (Naci, 1998, s.31) Sait Faik'in, *Lüzumsuz Adam* öykü kitabından itibaren, emeğe, emekçiye duyulan sevgiyi, saygıyı kaybettiğini, daha iyi bir dünyaya inancının kalmadığını, bunu da bir çok öyküsünde açıklıkla belirttiğini belirtmektedir.

Miskioğlu da Sait Faik'i anlattığı incelemesinde, Sait Faik'in iç sıkıntısı olan biri olduğunu, yalnızlığını, yalnızlığından ötürü de meyhaneleri dolaştığını ancak insanlardan beklediği sevgiyi bulamadığını, insanlara açıldığı zaman hep karşılığında kötülük gördüğünü, onlar tarafından hırpalandığını bu yüzden de sevmek istediklerinden bile bir süre sonra nefret ettiğini yazmaktadır.(Miskioğlu, 1991, s.93)

Aynı durumu Vedat Günyol da, “bulunan sevginin yitirilişi, tatmin edildikçe parlayan aşkın şifa bulmazlığı” olarak yorumlamıştır. Günyol'a göre, Sait Faik içimize insan sevgisini salmıştır.(Ergun, 1996, s.166-171)

Sait Faik'in eserlerindeki insan sevgisinin değişmesi konusu, diğer öykülerde de rahatlıkla görülmektedir. Bu duruma, Sait Faik'in sağlığını yitirmesi, uzun süre hastalıkla boğuşması neden olmuş olabilir. Her şeye rağmen Sait Faik'in sevmekten vazgeçmediği Yani Usta gibi, Mercan Usta gibi yarattığı tiplerden bellidir. Yaşamı boyunca çalışıp da para kazanamayan Sait Faik özellikle el sanatlarıyla uğraşanlara, emeğiyle para kazananlara öykülerinde hep saygı duymuştur.

Yani Usta, aynı zamanda çocuk sevgisine de bir örnektir Sait Faik'te. Çocuk Yani'nin , diğer çocukların öyküsü asla bitmez. Bir öyküde biterse de çocuğun öyküsü, başka bir öyküde mutlaka bir çocuğun öyküsünü işleyecektir. (Alptekin, 1984, s.80)

Sait Faik, genellikle öykülerinde İstanbul'un Kasımpaşa, Tophane, Beyoğlu gibi semtlerini anlatmıştır. Bu öykülerdeki insanlar genelde sisteme ayak uyduramayan, aykırı tiplerdir. Kimi yazar bunları gözlemler, gözlemlediğiyle kalır ancak Sait Faik burada yaşayan insanları öyküsüne kahraman yapmıştır. Kahramanlarıyla bağını da kısa sürede koparmayacaktır.(Ergun, 1996, s.358)

Sait Faik, yalnız olduğu anlarda da kalabalıklarda da hep insanların kendini çektiğini söyler, hep mutlu olduğundan söz eder. İnsan olmadan mutluluğun da olamayacağını anlatır. Ona göre insanlar hep mutlu olmalı, barış içinde yaşamalıdır. Her insanın sanat eseri yaratabileceği inancındadır. Bir taraftan da insanlar tarafından yapılan estetik olmayan binalardan, insanların kavgalarından, yalanlarından rahatsız olur.

Onun öykülerindeki insanlar, çoğunlukla "küçük insan" denebilecek türdendir. Sait Faik bohemliğini bırakmamıştır -ki bohem yazar diye anılmaktadır- bir taraftan başka bir sınıfa yazmaya çalışmıştır. Bu fikri 1971 yılındaki Sait Faik ödülünü alanlardan biri olan Bekir Yıldız'ın yorumuyla desteklemek mümkündür: (Ergun, 1996, s.262)

Sait Faik gerçek anlamda sınıftan kopmamıştır. Küçük insanı kendine konu etmekle sınıfını yadsıdı sanılmaktadır. Sait Faik gerçek anlamda sınıftan kopmadı derken onun burjuva ahlakına, burjuva davranışlarına, burjuva değerlerine derin bir tiksinti duyduğunu gözden kaçırmamalı. Ne var ki, bu tiksinti, kendi sınıfına karşı gerçek toplumsal temelleri olan bir tepki niteliğini kazanmamıştır. Bir mücadeleye girerek sınıfına karşı çıkmamıştır Sait Faik. Burjuvalardan bıkmış, kişisel kurtuluş yolu olarak küçük insanla omuzlaşmayı seçmiştir."

Havuz Başı adlı hikaye kitabındaki "Parkların Sabahı, Akşamı, Gecesi" adlı hikayede şöyle der Sait Faik: "...Her zaman Şalo ruhunda bir serseri düşünürüm. İnsanları delicesine sever ama onlardan korkar, kaçır, hep kötülük görür, hep itelenir, hep kakalanır...Bir peykede yatar. Yaz geceleri yıldızların, kış geceleri karların altındadır. Ah uykular! Parkta uyunan uykular!"

Sait Faik öykülerinde ne taklit vardır, ne aktarma vardır, bütün öyküleri birebir yaşamıştır. Hissetmiş gibi yapmamış hissetmiştir, ağlar gibi yapmamış gerektiğinde gerçekten ağlamıştır, ağladığını da çekinmeden yazmıştır.

Sait Faik öykülerinde insanı işlerken bazen de insan yüzünü işler. Çünkü insanı ele veren en önemli organ oradadır, gözler ordadır. Her kahramanın ayrı bir ifadesi vardır, her kahramanı yüzünde bir öykü taşır adeta. İnsanı tanıtırken mutlaka yüzünü tanıtarak başlar tasvirine. Onun anlatımında, insanların, bütün iyilikleri, kötülükleri, sevgileri yüzlerinden okunur.

Sait Faik öykülerinde çoğunlukla insanların dış görünüşünü anlatır. Okuyucuyla gözlemlerini paylaşır. Önce insanı dış görünüşüne göre inceler, ipuçları bulmaya çalışır, sonra üstüne eşsiz tasvir yeteneğini ekler. Öykülerindeki insanları davranışlarına göre sorgular.

Aslında bu insan yüzlerinde başka bir şeyler aramaktadır, derinlerde çok derinlerde yakalamaya çalıştığı, insan gerçekleridir.(Alptekin, 1984, s.62) Bütün rüya alemlerinin, hayal dünyalarının içinde gerçek insanı da çok güzel yakalar, hem de bütün zayıflıklarıyla. Bu insanlar kendi içlerinde zaman zaman çatışma yaşarken, zaman zaman hayal kırıklığı yaşayarak hüzne boğulurlar. Bazen de -okuyucusunu çok üzmemek istediğinden olacak- savunma mekanizmalarını devreye sokarak insanların fazla üzölmelerine mani olur. Sait Faik'in öykülerindeki insanlar hep sorunlarla doludur, bu sorunlarla boğuşmak zorundadır. Bütün bu anlattığı sorunlara rağmen umutla bakmak ister hayata Sait Faik, güzel bir dünya düşler. Ama umutları gerçekleşmez, aksine her yazdığı öyküyle birlikte gerçekleşme ihtimali azalır.

Sait Faik yarattığı kişilerin portrelerini vermektense, onlardaki çarpıcı yönleri değinmeyi tercih etmiştir. Bu değindiklerini de bir sistem dahilinde değil dağınık bir şekilde verir. Öykü devam ettikçe ara sıra kişi hakkında yorumlar yapar. Adeta yaptığı resme uzunca bir süre bakıp, sonra bir fırça darbesiyle renk katan ressam gibidir.(Uyguner, 1983, s.34)

2.2. İstanbul

“İstanbul deyince aklıma

Sait Faik gelir

...

Sait Sait olur da nasıl dayanır

Mavi gözlü çocuk boş verir ölüm haberine

İhtiyar balıkçı pis pis düşünür

Bir zehir yeşilidir açılır

Bir yeşil ki ciğerine işler adamın

Bir yeşil ki kasıp kavurur

Küçük mavi gözlü çocuk

İhtiyar balıkçı

Dilimize bulaşan zehir yeşili

İstanbul çalkalandıkça bu denizlerde dipdiri

Dilimiz yaşadıkça yaşasın Sait'in şiiri ”

Satırlarıyla anlatmış Bedri Rahmi Eyüboğlu, Sait Faik'i. Gerçekten de Sait Faik, herkesin gezdiği İstanbul semtlerini başka türlü görmüş, başka türlü anlatmıştır. İstanbul'un semtlerinde yaşayan özellikle de küçük insanlar bir başka yaşamaktadır, onun anlatımında.

Şimdi artık yalnızca eski fotoğraflarda rastlanabilecek türden binaları, nesnelere, gıcırdayan tramvayları anlatırken üstüne şairlik özelliğini, düş gücünü ekler. Çoğunlukla da burada yaşayan insanların saflığına, hüznüne ortak etmeye çalışır okuyucuyu, eder de. Önceleri güzellikleriyle anlattığı İstanbul, sonrasında büyük bir değişime uğrayacaktır Sait Faik'in gözünde. Daha o zamandan büyük değişimi gözlemlemiş, rahatsız olmuş, bunu da öykülerine yansıtmıştır. İnsanlığa duyduğu sevgiyle, İstanbul' a duyduğu sevgi zamanla azalır hatta yok olma seviyesine gelir. Artık hiçbir şey eskisi gibi değildir.

Şimdiki büyük bozulmaları, doğanın katledilişini, yeşilin kalmamasını daha o zamanlardan hissedebilmiştir. Sait Faik'in savaşların, haksızlıkların olmadığı, bir dünya düşü de gerçekleşmemiş, bu düşleri sadece yazdığı birkaç öykünün satırlarında kalmıştır. İstanbul'un sadece insanlarını anlatmaz elbet Sait Faik, dışlarına çıkar; fabrikalarıyla karşılaşır. “Sur Dışında” öyküsünde, aynı “Semaver” öyküsündeki gibi sanayileşmeyle göz göze gelmiştir. Fabrikanın dumanlarını, çalışanlarını, kömürünü, isini anlatırken üstü kapalı bir şekilde -hatta açık açık-sermayenin gücünü anlatmıştır.

“Türk Ülkesi” öyküsünde öyle bir düş görür ki Sait Faik, İstanbul'da olmasına rağmen düşüyle, yüreğiyle İstanbul'un dışına çıkıp dolaşır. Bir ağaç altına oturduğunu söyler, bir taraftan balıkçı küreğinin sesini, diğer taraftan saz sesi duymaktadır. Sırtını dayayıp oturduğu ağacın kımıldadığını anlatır, devam eder:

“Nasıl oldu bilmem, birdenbire sanki bir uçaktan bütün bir Türk ülkesini bir anda kavramışım gibi oldum. Ne sabahleyin okuduğum pis gazete, ne hocasını

öldüren kavruk delikanlı, açıkçası şu İstanbul, daha doğrusu şehir denen bina, insan, iş güç, politika, gazete, tiyatro, sinema, radyo, dedikodu âleminden öte bir başka Türk varlığını yaşayan varlığımın ölünceye kadar benimle beraber olacak ruhumla duydum. Bu o yüz bin satan gazetelerin, adi romanların, çirkin, meşhur sesli radyo hanendelerinin, ümitsiz gününü gün etmeye çalışan politikacıların gürültüsünden sezilmeyen bir musiki gibi bir şeydi...”

Sait Faik İstanbul’u anlatır anlatmasına ama aynı insanları birbirine karıştırdığı gibi, mekanları, şehirleri de birbirine karıştırır öykülerinde; gerçeklerin içindeyken bir anda hayallerde bulur kendini, İstanbul’un hangi semtinde olursa olsun, bir anda kendini hayalinde yarattığı başka ülkelerde, başka şehirlerde bulur.

2.3. Burgazada

İstanbul’a olan sevgisini yitirmesiyle hatta nefret etmeye başlamasıyla birlikte Sait Faik kendini Burgazada’ya atar, orda yaşamaya başlar. Bundan sonraki dönemde adeta Ernest Hewingway’e nazire edercesine deniz hikayeleri yazar. Ne var ki; kendini adaya atması da tam olarak rahatlatamayacaktır Sait Faik’i. Orda da haksızlıklarla, çekişmelerle karşılaşacak, namuslu olarak bildiği balıkçıların da gerektiğinde yoldan çıktığını, acımasız olduğunu görecektir. Düş kırıklığıyla, içi burkularak şunları yazar “Haritada Bir Nokta” öyküsünün sonunda:

“Söz vermiştim kendi kendime. Yazı bile yazmayacaktım. Yazı yazmak da hırstan başka neydi? Burada namuslu insanlar arasında, sakın ölümü bekleyecektim; hırs, hiddet neme gerekti? Yapamadım. Koştum tütüncüye, kalem kağıt aldım, oturdum. Adanın تنها yollarında gezerken canım sıkılırsa küçük değnekler yontmak için cebimde taşıdığım çakımı çıkardım. Kalemi yonttum. Yonttuktan sonra tuttum öptüm. Yazmasam deli olacaktım.”

Adaya kendini atması aslında 1719 yılında Daniel Defoe’ nun *Robinson* eserini akla getirmektedir. Öyküsünde de bu eserden söz eder, hatta “okudum ama hatırlıyor muyum bilmiyorum” der Sait Faik. Bu durum sadece insanlardan uzaklaşmak için inzivaya çekilmek olarak algılanmamalıdır. Aşağıda kapsamlıca değinileceği gibi temeli ilginç bir düşünceye, bir felsefeye dayanmaktadır.

Kitapta; İngiltere’de yaşayan Alman asıllı bir ailenin en küçük oğlu olan Robinson Crusoe (Kreutzner) 'in babasının tüm itirazlarına rağmen, dünyayı gezme hayalleri ile çıktığı yolculukları, bu sırada karşılaştığı olayları anlatır. Bu yolculuklar içinde ıssız bir adada 28 senesini son üç yılı hariç yalnız geçirir. Bundan sonra Faslı bir denizciye köle olarak satılır (kitapta bu kişiden Türk diye söz edilmektedir).

Oradan kaçması, kendisini Brezilya'da şeker kamışı yetiştiren zengin bir çiftçi olarak bulmasına kadar birçok macera yaşar. Ancak rahat Robinson'u sıkılmaktadır. Biraz da mal hırsıyla hayale kapılarak Afrika'dan köle getirip satmayı planlar. Arkadaşları ile planladığı bu yolculuk sonunda, kendini ıssız bir adada bulur. Geminin enkazından kurtarabildikleri ile yaşamını sürdürecektir. Yaklaşık 24 sene sonunda adaya yabancıların geldiğini fark ederek, bunların elinden kurtardığı, kendisine "Cuma" ismini verdiği bir yerli ile 3 sene daha adada yaşar. Cuma'ya İngilizce ile din bilgisi eğitimi vererek kendisini eğitir, hizmetine alır.ⁱ Aslında bu eser bir anlamda batının sömürge tarihidir. Burada bu eserin uzun uzadıya anlatılması çok gerekli değildir. Ancak 1719 yılında ilk basımı yapılan bu eserin başka bir esere – Ibn Tufeyl'inⁱⁱ (1106-1185) *Hayy bin Yakzan* adlı eserine- dayandığı öne sürülmektedir. Bu eser ortaçağ boyunca çok okunmuş, çok etki yapmıştır. “Tabiat adamı”, “Otodidakt felsefe -kendi kendine felsefe”, “Ruhun uyanması” gibi çeşitli isimlerle bir çok Avrupa diline, İbraniceye, Latinceye çevrilmiştir. Bu felsefenin amacı Yunan ilmiyle Doğu ilmini kaynaştırıp yeni bir fikir ortaya çıkarmaktır. “Birey”i merkez alan bir düşünce şeklidir. Eserde işlenen asıl konu, insanın kendi kendine, dışardan herhangi bir yardım almadan, sadece doğanın, eşyanın yardımıyla en yüksek gerçeklere ulaşabilmesi -dini anlamda- Allah'a ulaşmasıdır. Mesela, Hayy adlı eserdeki kahraman ölü bir kartalın tüylerinden yaptığı elbiseyi giyer, ölümün ne demek olduğunu bilmemesine rağmen bir ceylanın ölümüyle birlikte, ölümün mantığını anlar.(Taylan, 1983, s.240-241)

Sonuçta Sait Faik'teki doğa sevgisi, hayvan sevgisi, ölüm, insanlardan uzak durma hali bu felsefenin temel dayanaklarıdır. Sait Faik'in bu felsefeyi temel alarak eserlerini yazıp yazmadığı kesin olarak bilinemeyecek olsa da, Sait Faik'in yazdıkları birebir bu felsefeyle örtüşmese de, bin yıla yakın bir süre önceki bir İslam düşüncesiyle bağlantısının kurulabilmesi mümkündür. Kaldı ki, Fransa'yla bağlantısı nedeniyle Fransız eserlerini okuduğu bilinen Sait Faik'in günümüzde Türkçe karşılığında “Özöğrenimli Felsefe” olarak tanımlanan “Otodidakt Felsefe” eserinin Fransızca baskısını okumuş olması da olasıdır.

ⁱ [http://tr.wikipedia.org/wiki/Robinson_Crusoe_\(kitap\)](http://tr.wikipedia.org/wiki/Robinson_Crusoe_(kitap)) Erişim: 10.05.2008

ⁱⁱ İbn Tufeyl: (1106-1185) Bir kaç kasidesi günümüze kadar gelmiş olan Endülüslü hekim-İslam filozofudur.

3. BÖLÜM: SAİT FAİK ÖYKÜLERİNDE DİL, ÜSLUP

Sait Faik'in Türk öykücülüğünde kazandığı haklı ünün altında yatan en önemli etken doğal oluşudur. Yalın dili, bir çok eleştirmen tarafından “dilinin savruk olduğu” konusundaki yorumları gölgede bırakmıştır. Dil yanlışları yaptığı yorumları yapılırsa da bu durum, yüksek duygular, farklı, samimi anlatımı arasında -tabir uygunsa- kaynamaktadır.

Fethi Naci'ye göre Sait Faik yeni bir hikaye dili yaratmıştır. Naci (1998, s.98-99) *Sait Faik'in Hikayeciliği* eserinde, özellikle *Lüzumsuz Adam* hikaye kitabından sonra –ki Fethi Naci bu kitaptan itibaren ikinci dönem hikayelerinin başladığını ifade etmektedir- Sait Faik'in değişime uğradığını, devrik cümle sayısında artış olduğunu, artık daha çok konuşma dilinden yararlandığını, en önemlisi de -Nurullah Ataç'ın etkisiyle olsa gerek diyerek- “ve” bağlacına savaş açtığını asla “ve” kullanmadığını, kullansa da çok az olduğunu söylemektedir.ⁱⁱⁱ

Sait Faik dille ilgili düşüncelerini, “Değişen Dil” başlığı altında bir gazetede 11 Kasım 1949'da söylemiştir :(Alptekin, 1984, s.27, Naci, 1998, s.95)

“Dil değişmesi fevkalade güzel bir şey. Yeni edebiyatçının hitap ettiği zümre esasen eski dili anlamıyor.Bu sebeple dilin değişmesi zaten lazımdı. Bu işte yanlı Nurullah Ataç tek başına çalışıyor. Hep beraber yürüyemiyoruz. Ancak bu yeni dille eski edebiyatın tozlarından silkinebiliriz. Eskiye olan son bağlarımızı ancak bu yeni dille koparabileceğimize kaniim. Yeni fikirler yeni kalıplar içinde anlatılmalıdır. Yeni edebiyatımız için dil devrimini büyük bir şans, kazanç sayıyorum.”

Zaman zaman okurunu şaşırtmayı da sever Sait Faik, dili kullanımda kalıpların dışına çıkar. Tam da yukardaki paragrafta anlatmaya çalıştığı gibi dilde değişiklikler yapar: “*Köpekler konuşuyor, insanlar havlıyor. Gökyüzü sarıydı.*” diye yazmıştır bir öyküsünde. Mahalle Kahvesi öyküsünde: “*Günlerden beri kafamı bir adam kaplıyor*” der. Dili şiirseldir. Cümleleri arasında uyakla, ölçüyle ya da başka teknik bir tanımlamayla anlatılamayacak derecede müthiş bir uyum vardır. Bu özelliğiyle de “şair öykücü” lakabını alacaktır. Şiirselliğiyle aynı zamanda tekdüzeliği, durgunluğu da kırmıştır.

Hikaye diline yeni benzetmeler de kazandırmıştır; (Naci, 1998, s.94) “...elleri arpa ekmeği gibi kara, çatlak çocuk...“...buğulu yemiş gözlü küçük satıcılar...”gibi.

ⁱⁱⁱ Bu çalışmada da “ve” bağlacına savaş açılmış, kullanılmamıştır.

Bu benzetmeler, dildeki belirgin oynamalar, hikayenin dilini değiştirdiği gibi bir taraftan biçiminde de köklü bir değişiklik yapmıştır. Sait Faik; bir kişiyyi tasvir ederken fazla sözcük kullanmadan, fazla açıklama ihtiyacı duymadan, doğal bir anlatımla bir-iki cümleyle, anlatmak istediğini anlatır. Yazdıkları, düşünmek isteyene başka anlamlar da çağırıştırabilir. Sait Faik metinlerinde alt metin arayışına girecek olursa tahmin edilemeyecek derecede derin anlamlar bulabilmek olasıdır. Bazen de konudan alabildiğine kopar Sait Faik, özgürce başka konularda dolaşır. Bazı öykülerinde de “sevilememe korkusu” ağır basmış olacak; sevememek, sevilmemek, kavramlarında takılıp kalır. Hatta bir öyküsünde “sevmemekliğim” diye ilginç bir sözcük de türetmiştir. Bütün dil oyunlarında, anlatımdaki kıvraklıklarının arkasında yaşamında, içinden atamadığı duyguları anlatmak isteği vardır. Son dönemlerindeki anlatımı hep hastalığına paralel gitmektedir: “*Niye bana üzüntü vermedi ölüm? Yoksa onu düşünmek mi istemiyorum?*”

Mesela yeşile, yeşilin tonlarına fazlaca değinmesinin bir nedeni de yeşile farklı anlamlar yükleme isteğidir. Eisenstein, *Film Duyumu* eserinde (Payel Yayınevi, 1984, s.84) şöyle der yeşil için: *İlk yorumda yeşil, yaşamın, yeniden doğuşun, ilkbaharın simgesidir....Ancak Yunan tiyatrosunda denizin koyu yeşil rengi, bazen uğursuz anlam taşıyordu...Sait Faik “zehir yeşili” kullandığı öykülerinde ise, insanlardan koparak, kendine kapanır, yalnızdır, umutsuzdur, bahtsızdır. Adeta içini döker bu öykülerinde, daha doğrusu yazdıkları öyküden çok bir “deneme” özelliği göstermektedir.(Naci, 1998, s.41)*

Sebahattin Eyüboğlu, Franz Kafka’nın *Duruşma* adlı kitabına yazdığı bölümde (Kafka, 1960, önsöz):

“Sait Faik’in Zehir yeşili” diye adlandırdığı bir acı duyuru, öfkeli tek insan bilinci var ki, dünyamızda son on beş yıl içinde bizim edebiyatımızda belirtileri oldu bunun, yanlış olarak toplum sorunlarından bir kaçış olarak kötülendi ya da pek ciddiye alınmadı. Oysa bu belirtiler edebiyatımızın daha ileri, daha insanca bir gerçekçiliğe doğru gelişmesini sağlayacaktır. Avrupa’da da olduğu gibi.” diye ifade ederken aslında Sait Faik’in topluma karşı ne kadar hassas olduğunu da anlatmaktadır. Sait Faik insan odaklı öykücülük yaptığı için asla toplumsallıktan uzaklaşmamıştır. Doğaya zarar verenlere isyanı, kuşları avlayanlara duyduğu hınç hep toplumsallığını ispatlayan göstergelerdir.

4. BÖLÜM: BİR DRAMATURJİ ÇALIŞMASI

Her ne kadar bu bölümde metnin sahnelenmesi halinde yapılacak olanlar hakkında (mekan, sahne tasarımı, dekor, kostüm, ışık, oyunculuk...) bir taslak yazılacaksa da, bunun sahnede uygulanması durumunda değişiklikler yapma gereği duyulabilecektir. Burada metnin bir gösterim metnine dönüşmesi için yapılması gerekenler bir dramaturji çalışması dahilinde yazılacaktır.

Çalışma temel olarak; İNSAN, DOĞA, HAREKET kavramlarını esas almıştır.

4.1. Mekan

Bu çalışmada mekan, Sait Faik'in uzunca bir dönem yaşamını geçirdiği Burgazada'da bir açık alan olarak tasarlanmıştır. Böylelikle yazarın anlatımındaki en temel öğelerden biri olan "doğa" öğesini- hem de tam yerinde- işlemek mümkün olabilecektir. Doğal efektlerin sahnelemeye büyük katkısı olacağı da düşünülmüştür. Metnin sahnelenme süresi 50 dak ile 1 saat arasındadır. Bu sürenin büyük çoğunluğu- son 15 dakikalık bölümü dışındaki zaman dilimi- gün ışığında geçecektir. 15 dakikalık bölüm ise gün batımından sonra oynanacaktır. Metnin sahnelenme zamanı mevsime bağlı olarak ayrıca kolaylıkla tasarlanabilir. Mevsime bağlı olarak güneşin battığı yön, güneşin batış saati belirlenerek sahneleme yapılabilir.(Örneğin Ağustos ayı ortalarında güneş, adaların arka tarafından yani İstanbul'un Anadolu yakasındaki sahillerinin tam tersi taraftan batmaktadır) Gündüzden akşama geçiş zamanında sahneleme düşünülmesinin nedeni, hem gün ışığından, hem de karanlıktaki atmosferden yararlanabilmektir. Gündüzden geceye geçiş, hem Sait Faik'in öykülerinin kurgusuna, hem de metnin yorumuna katkı sağlayacaktır.

Mekanda seyircinin oturacağı bölüm farklı şekillerde düşünülebilir ancak seyircinin "yarım ay" şeklinde oturabileceği bir tasarım daha uygun olacaktır.

4.2. Koro

Sait Faik öykülerinde, dolayısıyla bu metinde en önemli unsurlardan biri "insan"dır. Sait Faik'in yarattığı insanlar -ister çevresinde yaşayarak öykülerine kattıkları olsun, ister hayalinde canlandırdığı insanlar olsun- iyi bir şekilde işlenmelidir. Her ne kadar Sait Faik, yarattığı tipleri anlatıcı rolüyle tasvir etse de bu tasvirlerin sahneleme taslağında yetersiz kalması olasıdır. Bu olasılığı ortadan kaldırmak için çalışmada, bir "koro" düşünülmüştür.

Koro kullanılarak hem Sait Faik'in tipleri seyirciye biraz olsun gösterilecek, hem de metindeki anlatıcının - Sait Faik'in- yükü hafifletilecektir.

Koronun sahnede işlevsel olmasına çalışılacaktır. Etkin olmadığı zamanlarda sahnenin değişik yerlerinde hareketsiz duracak, gerektiğinde adeta bir karnaval havası dahi yaratabilecektir. Korodakiler zaman zaman doğal efektlerle-sesleriyle, vücutlarıyla- sahnelemeyi destekleyecek, zaman zaman Sait Faik'in öykülerindeki tiplerine bürünecektir. Metinde yer alan Adam 1, Adam 2, Çocuk, Kadın 1 gibi tipler hep koronun içinden oyuncular tarafından oynanacak şekilde tasarlanmıştır.

4.3. Metnin Genel Yorumu

Metin, bilinçli bir şekilde; açıklamasız yazılmıştır. Özellikle mizansenler ayrıntılı bir şekilde açıklanmamıştır. Ancak aşağıda, metinde yapılabilecek oynamalar, mizansenler, hareketlerdeki değişimler ayrıntılı bir şekilde bölüm bölüm belirtilecektir. Metinde yer verilmemiş tekrarlar -özellikle metindeki repliklerin yorumunda- geriye dönüşler kullanılacaktır. Textte daha çok Sait Faik'in kendini anlattığı, öykücülüğü hakkında bilgiler veren bölümler birbirine bağlanmıştır.

Bu metin Sait Faik'in yaşama şeklini ve yaşamdaki felsefesini -tam olmasa da- yansıtmaktadır. Bu durum yazarın özgünlüğünü anlatması açısından tercih edilmiştir. Gerek Türk Edebiyatı'nda gerekse Dünya Edebiyatı'nda bazı yazarlar kendi yaşamlarını saklayarak, bir dış göz gibi, kendilerini olayların içine katmadan yazmayı tercih eder. Ancak Sait Faik'in eserlerinde, yazarkenki ruh halinin, bütün düşüncelerinin etkisi kolaylıkla görülebilmektedir. Sait Faik öykülerinde, dolayısıyla oyun metninde her ne kadar gerçekçilik öğeleri ağır basar gibi görünse de, aslında doğalcılık özelliği taşımayan bölümler ağırlıktadır.

Gerçekten çok bir rüya alemi, fanteziler dünyası göze çarpmaktadır. Dramaturji çalışmasında bu bölümler daha dikkatli bir şekilde yorumlanacaktır. Mesela *Büyüyen Eller* öyküsünden alınan bölümde:

“...Yine çok hasta olduğum zaman, ateşim kırka yaklaştığı zaman ellerim büyür. Dev gibi olur ellerim. Çoğunca çocukluğumda olurdu. “Ellerim büyüyor” derdim. Büyükanam yahut anam ellerimi soğumuş elleri içine alırlardı. “Yok bir şey yavrum yok bir şey! Bak ellerin benim elimde derlerdi. Ellerim...Büyürdü ellerim...Ellerim ne kadar büyürdü aman yarabbim! Sokağa çıktığım zaman soğuktan ellerim küçülürdü. Caddelerde idim. Binlerle karşı birdim. On binlere karşı birdim.” dramatik kalıpların dışında bir anlatım vardır. Burada simgesel bir anlatım yöntemi kullanılmalıdır. Mesela; hastalanması esnasında Sait Faik'in ellerinin büyümesini anlatmak için kullandığı kalem iyice küçültülecektir.

Dışarı çıktığında veya iyileştiğinde elleri normale dönerken kullandığı kalem de o ölçüde büyür veya küçülür.(değişik ölçülerde tahta kalem kullanmak mümkündür) Sait Faik gibi birinin hastalığı çok önemlidir. Ellerini kullanamazsa yazamaz. Bu yüzden metinde rahatsız edici bozmalar yapılmalıdır. Mekanik bir sesle konuşur Sait Faik. Sözcükler çıkamaz ağızdan, yazamadığı gibi yazamadığını anlatırken konuşamaz da. Bozuk bir plak çalınırken gelen rahatsız edici ses gibi, akoru iyice bozulmuş bir kemanın çıkardığı ses gibi gürültülü efektler kullanılmalıdır. Bu arada sözcükler de birbirine karışır, mekanikleşir, iyice bozulur, zamanla anlaşılmaz bir hal alır. Metnin anormal şekilde bozulması gereken tek yerdir bu bölüm. Sözcükler Sait Faik'in kontrolünden çıkar.

Ellerinden söz ettiği bölüm başka açılardan da önemlidir. Antik Yunan'dan beri insan eli, bir çok felsefeciye göre insanı diğer canlılardan ayıran önemli bir özelliktir. Çünkü el bir bakıma “zanaat” kavramının simgesidir. Sait Faik için de el önemlidir. Onunla kendini bulur. Yaşamda para kazanmasının tek yolu ellerini kullanarak yazı yazmasından geçer.

Yine ölen martının anlatıldığı bölümdeki anlatımda martının adeta bir insan gibi konuştuğu, tepkiler verdiği, hatta Sait Faik'in tembel ve şair gibi tanımlamalara gittiği görülmektedir. Burada yine simgesel bir anlatım tarzı seçmek gereklidir. Bilindiği gibi martı, denizdeki çöplerle daha da ilginç, kendi gibi martıların leşini yiyerek beslenir. Bu açıdan insanla benzetilemeyecek derecede değişik bir hayvandır. Başka bir açıdan düşünüldüğünde- insanın da vahşeti kullanan bir yapısı olması sebebiyle- martıyla insan benzerlikler de taşımaktadır:

“...Ölen martıyı tanıyordum. Hani iki hafta önce ölen Tahir'in martısıydı. Başka türlü martıydı o. Ötekiler gibi bağırılmazdı. Bir kayanın tepesine çıkar, oradan Tahir'in sandalını gözlerdi. Uçardı doğru oraya. Surattan da anlardı kereta. Tahir somurtkan bir adamdı. Pek keyifsizse yanına sokulmaz, uzaktan gözlerdi. Pek keyifliyse gelir, sandalın kış tarafına otururdu. Ara sıra konuşurlardı da. Ne Tahir onsuz, ne de o Tahir'siz yaşayabilirdi.Üç gün sırt sırta rüzgar esse, Tahir de balığa çıkmasa, martı tenezzül edip de çöp mavnalarına doğru kanat çırpırmazdı. Tembel miydi, şair miydi bilmem ki?...”

Bu bölüm martıyla insan benzerliği düşünülerek yorumlanmalıdır. Sait Faik sahnede zaman zaman -veya sadece bu bölümde- martıyı çağrıştıran ses kullanır veya efekt yardımıyla benzer sesler çıkarılır.

Çehov'un "Martı" ya biçtiği görev düşünülürken, bu kısımda, dramatik tiyatroya bir gönderme yapmak mümkün görünmektedir. Bu kısımda martılar, martı sesleri yerine koro kullanılacaktır.

Metnin tamamında bazen "ben" çevresinde anlatılan kahramanlar vardır, bu kahramanlar genellikle tasvir edilir. Bazen de Sait Faik kendi duygularını anlatmaktadır. Sözcükler anlatı diline oldukça uygundur. Ancak özellikle geçişlerde ses kullanımında, fonetik kuralları bakımından önemli noktalar vardır. Sait Faik'teki "ben" bazen felsefi olgunluk taşıyan, bilen biri, bazen öğreten olmaktadır.(Çelik, 2002, s.39-40) Metnin sesletiminde duraklar iyi kullanılmalı, geçişler mümkün oldukça yumuşak olmalıdır. Metinde anlatılanlar zaman zaman dağınıklık göstermektedir hatta bu eleştiri Sait Faik eserlerine yapılan temel birkaç eleştiriden biridir, bu durum ancak diksiyondaki hassaslıkla çözümlenebilir. Metnin tamamında sözcüklerin ritminde değişiklikler olmalıdır. Böyle bir metinde tempo ve ritimde renklendirilme yapılmazsa tekdüzelik kaçınılmaz olacaktır.

4.3.1. Metnin Ayrıntılı Yorumu

Yukardaki bölümde metinle ilgili bir iki belirgin nokta saptandıktan sonra yapılacaklar aşağıda bölüm bölüm –öykü öykü- açıklanabilir:

Sait Faik'in Kadıköy iskelesinde olduğu, sonrasında Haydarpaşa garına gittikten sonraki sahnede, metin özellikle çok canlı bir şekilde sesletilmelidir. Döneme uygun sözler (mesela bir çok öyküde geçen sözler: "*Tırnağını yeme!...Çek elini ağzından, tırnağını yeme!*") eklenebilir. Dönemin nüfusuna göre kalabalık, gürültülü bir yerdir. Sait Faik garda uzun süre (1-1.5 dakika) dolaşır, bütün insanları gözlemler, adeta yazacak öykü konusu, işleyecek karakter aramaktadır.

Koro sahnede etkin bir durumdadır. Bu sahnede Sait Faik'in yazdığı tiplerin neredeyse hepsi bir şekilde olmalıdır: Satıcı çocuklar, balıkçılar, çımacılar...Sait Faik'in yazdığı bütün insanlar-onun da yazdığı gibi- karışmalıdır birbirine. Hatta bazıları birbirini tanıyordur, aynı insanlar dönüp dolaşıp aynı yerden geçiyordur, sürekli birbirine benzeyen görüntüler, hareketler tekrarlanıyordu. Sahnede bir kaos vardır, kimi insanlar bir yerlere yetişircesine koşuşturur ordan oraya, kimi insanlar farklı ritimde yürümektedir, kimileri birbiriyle konuşmaktadır.

Sait Faik konuşurken insan sesleri biner sözlerinin üstüne, sözler birbirine karışır, kalabalıktaki konuşanlar değişik notalarda ederler laflarını, konuşmalarda ritimler farklıdır.

Eski dönemlerden tek partili dönemin Türkiye'sinde ince sesli bir spiker anlaşılmayan bir şeyler söyler.(Bu sesler hep Koro tarafından yapılmalıdır)

Sait Faik kalabalıklar içinde yalnızdır. Bütün gürültülerden sonra sesler -efektler- azalır, dingin bir şekilde şiir okunur:

(Şiirin ilk kısmı koro tarafından paylaşılarak okunacaktır, sonraki kısmında Sait Faik devam eder, sonra şiirin son satırını yine koro söyler. Şiir fazla doğal okunmayacak, mekanik okunacaktır.)

“Akşam üstleri geliyor,

Tam insanlar işten çıkarken”.....

Bu şiirin bitmesine yakın Sait Faik seyircilerin arasına karışmışken, İstanbul'a ait paragrafı Koro burada söyler, bu paragraftaki replikler tüm koroya dağıtılmıştır. Korodakiler bazen tek tek, bazen koro halinde, bazen de bütün replikler birbirine karışacak bir şekilde söylerler buradaki replikleri. Bazı replikleri Sait Faik de tekrarlar kiminde koroyla birlikte söyler. Kiminde susup koroyu dinler.

“Günlerden pazartesi...Yine vapurun alt kamarasındayım. Yine İstanbul çirkin. İstanbul mu? İstanbul çirkin şehir. Pis şehir. Hele yağmurlu günlerinde. Başka günler güzel mi; güzel değil. Başka günler de köprüsü balgamlıdır. Yan sokakları çamurludur, molozludur. Geceleri kusmukludur. Evler güneşe sırtını çevirmiştir. Sokaklar dardır. Esnafı gaddardır. Zengini lakayttır. İnsanlar her yerde böyle. Yıldızlı karyolalarda çift yatanlar bile tek. Yalnızlık dünyayı doldurmuş. Sevmek, bir insanı sevmekle başlar her şey. Burada her şey bir insanı sevmekle bitiyor.”

Bu bölüm insanların kalabalıklar içindeki yalnızlığını anlatmaktadır. Kalabalık içindeki yalnızlıklar bölümü ancak seyircilerin içinde oynanarak gerçek anlamını bulacaktır. Oldukça samimi olması gereken bu bölüm bütün seyirciyi kendine getirmesi gereken, herkesin kendi kendini dinleyerek hayattaki gözden kaçan bir takım ayrıntıların farkına varmasını amaçlayan bir bölümdür. Sait Faik çok sakindir aynı zamanda kadercidir burada. Sözcükler tane tane ve sayıklar gibi çıkar ağızından.

Sait Faik sonrasında atacaktır kendini adaya. Buradan itibaren sahnenin mümkün oldukça her yerini kullanacaktır. Buraya kadar merdivenlerde, seyircilerin içinde, seyirci koltuklarının yan taraflarında söyler sözlerini Sait Faik. Adaya varmasıyla birlikte sakinleşir Sait Faik. Adeta ait olduğu yere gelmiştir. Ancak bir isyanla başlar bu bölüm. Doğanın yok edilmesine karşıdır bu isyan. Doğanın yok olmasının

insanlığa ne kadar büyük zararlar vereceği burada biraz da didaktik bir tavırla anlatılmalıdır.

Doğa güzelliğinin insana vereceği mutluluğu sezmiştir Sait Faik.(Naci, 1998, s.48)

Anlatıcı, -Sait Faik- burada doğanın ateşli bir savunucusu olmalıdır. Sözleri tempolu, inanarak, mesajını iletebilme kaygısıyla söylemelidir. “Son Kuşlar” öyküsünün anlatıldığı bölümde Sait Faik bir taraftan konuşurken bir taraftan da bir şeyler yazmaya çabalar, yırtar yazdıklarını, bir daha dener, yine beceremez, yine yırtar. Sonunda bir parça kağıt alır (cebinden çıkarır), onunla bir tekne yapmaya karar verir, tekne yapar. Bir parça daha kağıt alır(yine cebinden çıkarır), yine yazmaya çabalar, yazamaz, başka bir tekne yapar, bu sefer yaptığı daha büyüktür, onu bir vapurmuş gibi hayal eder, yüzdürür vapuru, konuşur bir taraftan, vapur fırtınaya yakalanır (Korodakiler ağızlarıyla fırtına sesi yapar), yanaşır sonunda. Bütün bu anlattıklarından sonra mahzunlaşmıştır. Sözcükler zor çıkmaya başlar ağzından. Kağıttan yaptığı vapuru bozar, kağıdı düzeltir iyice, kıvrırır, kıvrırır, anlaşılmaz ne yaptığı. Sonunda o kağıttan bir kağıt uçak yapar, seyircilere doğru atar. Önce biraz sevinir, özgür kuşları hayal eder. Kısa süreli sevinci yerini hüzne bırakır. Üzgündür, ağlamaklı olur adeta, kuşların adaya uğramayışını, adeta çok sevdiği insanları kaybetmenin üzüntüsünü duyuyormuş gibi anlatır. Bu sırada koro, kuşları katleden insan topluluğu rolüne bürünmüştür.

Konstantin’in anlatıldığı bölümde koro yine sahnede etkin bir durumdadır, hatta Konstantin belirgin bir şekilde ayrılmalıdır diğer insanlardan. Konstantin Efendi oynayan oyuncu tarafından karikatürize edilmelidir, hareketleri abartılı, büyük adımlarla yürüyen, göğsü bağı açık, kıllıdır. Büyük cüssesinin tersine çok ince sesli-adeta kadın sesi gibi- hızlı hızlı konuşan bir tiptir. Sarsaktır, sürekli düşecek gibi yürümektedir. Elinde torba vardır sık sık düşürür, torbadakiler yere saçılır.

Korodakiler bu sahnede maskelidir. Birkaç kişi Konstantin’i oynayan oyuncuyu sahnenin ortasına taşırlar, Konstantin, Commedia del’arte kalıplarıyla küçük bir gösteri yapar. Burada dikkat edilmesi gereken en önemli nokta Sait Faik’in anlatımıyla Konstantin’in hareketlerinin zamanlamasıdır. Biri diğerini marke etmemelidir. Çok kısa bir gösteriden sonra Konstantin aynı şekilde sahnenin kenarına alınır, kaybolur.(Konstantin de yanındakiler de maskelidir)

Sait Faik’in aklına yol kenarında yeşillikleri söken adamlar gelir birden. Sökülen çimleri anlatırken, ayakkabılarını çıkarır, bir müddet ayakkabısız kalır. Yeşilliklerin

sökülmesi olayını yine üzüntüyle, isyanla anlatır. Kuşların avlanmasından duyduğu üzüntüsünün yerini şimdi de yeşilliklerin yolunmasından duyduğu üzüntü almıştır. Konuşurken bir taraftan ayakkabısını giymek ister, tam giyecekken bir şey fark eder, elini ayakkabısının içine sokar, bir kağıt parçası çıkarır. Kağıt oldukça parçalanmıştır. Özenle açar kağıdı, kağıt açıldıkça açılır. Bunun bir harita olduğu anlaşılacaktır. Bu parçalanmış kağıt parçası, çocukluğundan beri baktığı, gidebileceği bir adayı aradığı haritadır. Haritayı özenle açıp masanın üstüne yerleştirir.

Tahta kalemlerinden birini alır, üstünde bir yerleri işaretler, hatta daha önce defalarca işaretlediği yere bir işaret daha koyuyordur.

“Haritada Bir Nokta” adlı hikayenin son kısmını özlediği bir adaya kavuştuğunun verdiği rahatlıkla anlatır. Rahatlamıştır. Bir önceki bölümdeki üzüntüsünden eser kalmamıştır. Bütün hayatının muhasebesini yapar adeta burada.

Geçmişine dair yaptıklarını sıralar. Yanlışlarını, yaşadığı iyi kötü olayları anlatır. Yaşamda son durağa geldiğini anlatır gibidir. Seyirciyi bir dost gibi görmelidir burada konuşurken. Sözcükleri çok rahat söylemelidir, bir çırpıda çıkmalıdır konuştukları ağzından. Bir *metanoya*^{iv} durumu yaşamaktadır

Burada adeta bütün insanlığın karakterlerini birleştirir Sait Faik. Önce bir sürü kötü huyundan söz eder, yaşamındaki çarpıklıkları anlatır, sonrasında, bir *katharsis*^v yaşama isteğini dillendirir. Seyirciye karşı bir günah çıkarmadır bu bölüm.

Sait Faik bir taraftan yazmayacağını, balığa çıkacağını anlatırken, bir taraftan kalemlerine sarılır. Boy boy kurşun (tahta) kalemler çıkarır ceplerinden. Bu kalemleri metnin bu bölümünden az sonra hastayken ellerinin büyümesinden söz ederken de kullanacaktır. “Hastalandığımda ellerim büyür” diye anlattığı kısımda,- yukarda da belirtildiği gibi- kalemler ya büyür ya küçülür. Ellerin büyümesi bu sahnede ancak boy boy kalemler kullanılarak anlamlandırılabilir.

Sait Faik’in ellerinin büyüdüğünü söylediği -hastalandığı kısım- bir kabus sahnesi olarak planlanmıştır. Gerçeklerden uzaklaşma söz konusudur. Sait Faik’in annesi, büyükannesi de canlandırılır korodakiler tarafından.

Koro bu sahnede ceplerinden çıkardıkları eldivenleri takarak Sait Faik’in etrafını sarar. Eldivenler oldukça büyüktür.(burada bir koreografi gereklidir) Küçük olur Sait Faik kalabalığın içinde “*Binlere karşı birdim, on binlere karşı birdim*” sözlerini

^{iv} Metanoya: Kendinin ötesine geçmek, kendini aşmak, kendi olmaktan çıkmak.

^v Katharsis: Antik Yunandan beri tanımı ruhun yıkıcı tutkuların, günahlardan arınmasıdır. Sait Faik’in arınması ancak yazdıklarıyla olacaktır.

söylerken adeta ezilir, kaybolur. Koro sonrasında Sait Faik'i yalnız bırakarak geri çekilir, korodakiler eldivenlerini çıkarır. Sait Faik ise ezilmiş, bunalmış durumdayken sadece bir tahta kalemle kalmıştır, belki de tek dostuyla. Ceplerini karıştırır, o kadar çok cebi vardır ki uzun süre bulamaz aradığını, sonunda bulur çakıyı, onunla kalemi yontar, tutar, öper: *“Yazı bile yazmayacaktım.....Kalemi yonttum. Yonttuktan sonra tuttum, öptüm. Yazmasam deli olacaktım.”* kısmını söyler.

Sonraki bölüm ölen martıyı anlattığı bölümdür. Bu bölüm Sait Faik'in, ölümün hüznüyle, kendi kaderciliğini kaynaştırdığı, ölümden korktuğu, aynı zamanda da kabullendiği bölümdür. Bir taraftan martının ağzına bir damla su verir, sonrasında da bir parça da kendisi su içer. (Burada “martı” yı korodakilerden biri canlandıracaktır. Korodakiler martı taklidi seslerle sahneyi desteklemelidir.) Alması gereken ilaçlar olduğunu anımsar, bir şişeden ilaç içer. İlacını aldıktan sonra şişeyi kenara bir yere koyarken şişe düşer, kırılır. Ölümden söz ederken adeta uykuyla uyanıklık arasındadır, sözlerini düşle gerçek arasındaymış gibi söyler. Yere uzanır, kalkar, tekrar yatar, ne yapacağını bilemez. Ölümle yaşam arasında gidip gelmenin yaşattığı bu çelişkiler sözcüklerde de belli eder kendini.

Bu kadar çok ölümün üstünde durma durumu, Sait Faik'i ilk gençliğine kadar götürür. Evlenmediğini, çocuğunun olmadığını söyler, ölüme yaklaşan bir insanın duygusuyla, geçmişe dönüşler yaşar. Kaldı ki; metnin bir çok yerinde ölüm, hastalık gibi kavramlardan sıkça söz eder Sait Faik. Metin; ölümün hüznü, yaşamın sıkıntıları, yaşamın doğal sonucunun ölüm olduğu gerçeğine dayanır. Yaşanan her şey ölüme giderken insanın önüne çıkan ayrıntılardır.

Hayalleri, gerçekleri, rüyaları birbirinin içine geçmiştir bu bölümde Sait Faik'in. Sözler birbirine karışır, anlamsızlaşır zaman zaman. Rüneyı anlatır gibi söylenen sözcükler gerçeğin ta kendisidir. Gerçek sanarak söylediği, gerçek olduğuna inandığı sözler, hayallerin tam ortasındadır. Ritmi bozulur sözcüklerin, hızlanır, yavaşlar, hecelere bölünür, bazıları bir çırpıda- hızla- çıkar ağızdan. Sait Faik, yabancılaşır bazen söylediği sözcüklere. Bütün sahneyi dolaşır, ne yapacağını bilemeden, seyircilerin arasına karışır. Yürümesi bile değişik tempolardadır. Belirli bir tempo yoktur. Geçiş bölümüne gelene dek yorulur Sait Faik. İnsanlardan kaçmak ister, birden kendini sahnenin en uzak noktasına atar. Yığılırcasına oturur kalır yerde. Kalkmak ister, bir süre kalkacak güç bulamaz kendinde. Sonunda zorlanarak da olsa kalkar. Masasına gider, oturur. Gözlüğünü bulur, takar, bir şeyler yazmaya başlar. Bu arada “geçiş” ten sonraki öyküyü anlatmaya başlar.

Bu bölüm Sait Faik'in babasının bir arkadaşıyla birlikte ticarete girdiği, onun tarafından dolandırıldığını anlattığı bölümdür:

Koronun içinden bir kişi tarafından canlandırılır bu sahtekar adam. Bu arada sahnede onlarca sahtekar vardır, yüzlerinde kağıttan basit maskelerle dolaşmaktadırlar. Maskeler birbirinin aynıdır. Mümkün oldukça birbirinden farklı tipte insanlar tarafından oynanmalıdır. Zayıf, şişman, kısa boylu, uzun boylu, kadın, erkek hep değişik insanlar, oldukça grotesk oynarlar. Neşelidir hepsi, sık sık kahkahalarla gülerler. Zaman zaman da garip çılgınlıklar atarlar. Birbirleriyle şakalaşırlar, hatta şakalaşırken kontrolsüz davranışlarda bulunurlar birbirlerine. Bu bölümde de Commedia del'arte kalıplarıyla kısa bir gösteri olmalıdır.

Sahtekarlar sahneden çıktıktan sonra Sait Faik yalnız kalır sahnede tekrar. *“Söyleyin bana ne yapayım”* diyerek başladığı bölümde yazı yazmanın güçlüğünden söz eder. Sahtekarlıklar edebiyatı da sarmıştır adeta. Bu bölümden itibaren insanlara, insanlığa olan güveni iyice kaybolacaktır Sait Faik'in.

Radyoyu açar ama aslında açtığı radyo değildir hayali bir durum vardır. *“Beraber ve Solo Şarkılar”* vardır. Hoşlanmaz, çalan şarkılardan. (koronun yaptığı müzikler) Klasik bir müzik dinlemeyi hayal eder. Belki de sevdiği Türk Müziği ona kötü gelmiştir. O an Batı'da dinlediği, dinlendirici müziklerden dinleme isteği belirir içinde. Keman, viyolonsel, piyano, flütle yapılan (belki bir oda müziği) bir müzik beklerken yine Türk sanat Müziği çıkar: *“Biz Heybeli'de her gece mehtaba çıkardık”*(Buradaki şarkılar hep Koro tarafından söylenecektir). Melih Cevdet'i anarak *“her gece mehtaba mı çıkılır”* diyerek biraz tatlı, biraz isyankar bir şekilde sürdürür konuşmasını. Hatta sonunda alaycı bir şekilde mırıldanır şarkıyı. Mırıldanarak sahnenin önüne doğru gelir. Birden keser şarkıyı mırıldanmayı. Kulak kabartır. Sahnenin önünden yükseltiden iner, seyircilerin yanından yürümeye başlar: *“Yürüyordum, yürüdükçe de açılıyordum...(geçişten sonraki bölüm)...* Birdenbire bir yaşam sevinci kaplar Sait Faik'i. Yürür, oturur, tekrar kalkar yürümeye başlar, uzanır, selamlaşır birileriyle, rastladığı insanlarla canlı bir şekilde konuşur, anlatır öyküsünü. İnsanlardan uzak olan adam gitmiş, yerini insan dostu, herkesle sohbet etmeye çalışan bir adam almıştır. Doğadan duyduğu veya duyduğunu sandığı sesler onu yaşama döndürmüştür adeta:

“Nerden gelirse gelsin, dağlardan, kuşlardan, denizden, insandan, hayvandan, ottan, böcekten, çiçekten. Gelsin de nerden gelirse gelsin! Bir hişt sesi gelmedi mi fena.

Geldikten sonra yaşasın çiçekler, böcekler, insanoğulları...”Hişt! Hişt!...Hişt!...Hişt!.Hişt!

Burada sahnede koro hareket olarak etkin değildir ama çıkardıkları seslerle destek olur. Koro, doğadaki hemen hemen bütün sesleri taklit eder. Birbirinden değişik onlarca, yüzlerce “Hişt” sesi korodakiler tarafından yapılacaktır. Koronun yaptığı “hişt” sesi yüksek ancak fısıltı halindedir.

O kadar umutla dolar ki içi Sait Faik’in, bir sürü yer hayal eder. Sürekli bulunmak istediği, hayalini kurduğu bir dere kenarı vardır. Orda olma düşüncesiyle bile büyük bir mutluluk yaşayan Sait Faik, sakinleşir, yavaş yavaş yürür, yürür, yere kıvrılıp uzanır. Sayıklar, sayıklar, uyuyakalır. Bu sırada koronun içinden 8-10 kişilik bu grup-ki maskelidir bunlar- sürekli kullandıkları örtüyü getirip Sait Faik’in üstünü örterler. (Ölüm örtüsüdür bu, “bırakın burada öleyim” demek isteyen Sait Faik’in üstüne örtmüşlerdir.) Sonrasında hepsi yüzlerindeki maskeleri indirirler.

Uyuyakaldığı bölüm:

“Bırakın beni harpler... Kadınlar...Çocuklar...Açlar...Deliler...Yürümek...Şosedan ayrılan yoldan bir cennete doğru yürümeye bırakın. O bayıra yaslanmış köye kadar çıkmayacağım. Bayırın dibinde su başını bulup oturacağım, kendi kendime diyeceğim ki: İşte cennetin akar suyu...Cennete giremem. Burada dinleneyim”...bölümüdür.

Mızıkaların yaptığı müzikle ışık yanar, mızıkaya bir-iki gitar sesi de eklenecektir.(Ölümü çağrıştıran bu bölümde müzik asla dramatik olmamalıdır, tam tersine gürültüsüz bir karnaval havasında olmalıdır, kısa sürmelidir. Hastanededir Sait Faik, tahminen bu sahneden sonra hava kararmaya başlayacaktır, bu sahnenin önemli bir kısmı, ölümden söz eden şiirler hep karanlıkta oynanmalıdır)

Final bölümüne yaklaştıkça anlatılan hemen hemen bütün tipler ellerinde fenerlerle sahneye girer. Kiminde küçük fenerlerden, kiminde de büyük gemici feneri vardır. Özellikle doktorlar, hastalar, hemşireler, sağlık memurları hepsi yüzlerini fenerler yardımıyla aydınlatır. Bazen de korodan başka kişiler sahnedeki tiplerin yüzlerini ellerindeki fenerlerle aydınlatacaktır. Son şiirler bazen korodakilerden biri tarafından, bazen koronun tamamı tarafından, bazen de Sait Faik tarafından okunacaktır. Sait Faik’in fötr şapkası başındadır. Burada biraz daha gerçeğe yakın, doğal okunabilir şiirler. Diğer şiirlerdeki mekaniklik son bölümde olmamalıdır.

Şiirlerin bitimiyle birlikte korodan birkaç kişi aralarında taşıdıkları büyük örtüyü (5-6 metreye 5-6 metre ebadında) Sait Faik’in vücuduna sararlar. Sait Faik son

bölümü bu örtü üstüneyken anlatır. Metnin sonuna geldiğinde üstünden çıkarır, sahnenin ortasına atar “Satıyorum” der. Oyun biter.

Oyun metninin en sonunda yer alan adamın birinin kalabalık içinde hiçbir şey söylemeden yorganı sırtında gelmesi (bu metinde Sait Faik'tir bu adam) sonra da sırtındaki yorganı yere atarak hüznü bir şekilde “Satıyorum!” demesi hikayesi, Mehmed Kemal'in Acılı Kuşak adlı eserinde, Sait Faik'in yazdığı tek piyes olarak anlatılmıştır:

“...Orhan Veli de işsizdi ben de işsizdim. Orhan, Doğan Kardeş yayınlarına sattığı Nasreddin hoca'nın telif ücretini bekliyordu. Ben de bir gazeteden alacağım parayı. Sabahleyin uğramış, idare müdüründen “yarın gel” cevabını almıştım. Orhan durup dururken bana: Sait'in piyesi var biliyor musun? Dedi. “Bilmiyorum , Sait piyes yazmış mı? “Yazmış”...ilgilenmediğimi görünce anlatmaya başladı: Sait'in piyesinde hareket var, laf yok. Bir kelime konuşmayla da bitiyor(...) Kalabalık içinden bir adam çıkıyor. Omuzunda bir tek yorganı...Ondan başka göze batan bir şeyi yok. Vitrinlere baka baka sahnenin önüne kadar geliyor, sırtındaki yorganı indirip seyircilere doğru uzatıyor, hüznü bir sesle: “Satıyorum” diyor. Piyes de bitiyor. (Kemal, 1977, s.46)

Benzer bir sahne Brecht'in “Cesaret Ana” oyununda vardır. Genç bir köylüyle annesi karargaha yorganlarını satmaya gelirler. Önemli olan sadece köylülerin yorganlarını satmaları değildir. Bunu savaşın on dördüncü yılında yapmaktadırlar. Alışılmış bir şeyi yapmalarına rağmen, yapmakta zorlandıkları bir davranıştır. Çünkü satabilecekleri son şeyi satmaktadırlar. Sonrasında savaşın bittiği haberi gelir, yorganları satmaya gerek kalmadığını anlarlar.(Brecht, 1994, s.60-61)

4.4. Sahne Tasarımı

Sahne adada (Burgazada) bir açıklıktır. Bu yüzden sahne tasarımında kullanılması zor olabilecek, ağır materyaller düşünülmemiştir. Seyircinin oturduğu kısım yarım daire şeklinde tasarlanmıştır. Seyircilerin oturdukları sandalyelerin arasında bir sandalye sığabilecek boşluklar verilmelidir. Bu durumda seyirci sayısı 80-100 kişi arasında öngörülmüştür. Bir köy seyirlik oyunda olduğu gibi sahne –bir kaç işlevsel hafif malzeme dışında- çıplaktır. Sadece tasarlanan alanla kalınmayacak, zaman zaman seyirciler arasında bulunan boşluklar da kullanılacaktır. Özellikle koro elemanlarının bazıları -kısa sürelerle de olsa-seyircilerin arasına karışacaktır. Seyirciyle sahne arasındaki sınırın ortadan kalkmasıyla birlikte sahne etrafındaki bütün boşlukların kullanılması mümkün olacaktır.

4.5. Dekor , Aksesuar

Sahne mümkün olduğunca her yöne doğru kullanılmalıdır. Sahne değişimleri hızlı, keskin olmalıdır. Bu çalışmada açık bir alandan yararlanılarak bir sahne tasarımının yapılması “dekor” ögesinin minimal bir biçimde kullanılmasını gerektirecektir. Bu; sahneyi kullanımda, oyunculara rahatlık getirecektir. Sahne her ne kadar büyük, gösterişli dekorlarla süslenemeyecek olsa da, gerek koronun işlevsel kullanılması, gerekse sahne geçişlerindeki dinamizm, doğal efektler, hafif ama işlevsel aksesuarlar, her şeyden önemlisi öykünün doğasına uygun bir mekanda sahnelenmenin yapılması dekorla ilgili dezavantajları kolaylıkla örtecektir.

Günümüz tiyatrosunda bazı yönetmenler zaman zaman insan yığınlarını toplayarak adeta insanlardan dekor oluşturma amacı gütmeye başladı. Önceleri ağır malzemelerle göz boyayan dekorlar-kaba tabiriyle inşaatlar- yerini, çıplak sahneleri onlarca insanın hacmiyle doldurulan dekorlara bırakmaya başladı. Burada amaç sahneyi doldurmak değil -tiyatrodaki sahne tasarımının genel amaçlarına uygun olarak- Sait Faik’in dünyasını, yalnızlığını, öykülerinde anlattıklarını biraz olsun canlandırabilmektir. Başka bir deyişle; Sait Faik’in insanını doğada hareket ettirmektir.

Sait Faik metinleri, başka metinlerin istemediği kadar simgeyle, alegoriyle desteklenmelidir. Simgeler daha çok hafif malzemedeki yapılmış, boy boy kalemler, kağıt, harita vs.dir. Yukarı doğru, sahne arkasına doğru uzanan yol resimleri, seyircilerin arasından geçen yükselteler, anlatılardaki mekan değişikliklerinin rahat bir şekilde gerçekleşebilmesi için kolaylık sağlayacaktır. Sahne tasarımı, sürprizlere, değişimlere destek verecek şekilde olmalıdır. Hareketsiz, yer kaplayan ağır materyaller kullanılmayacaktır. Geometrik şekillerin çizildiği, her birinin ayrı anlamlar yüklediği kirli beyaz kartonlar, yön gösteren (Özellikle İstanbul’un semtlerinin yazıldığı iç içe geçmiş, birbirinin içine karışmış kartonlar dekora canlılık kazandıracaktır) okların çizili olduğu büyük mukavva parçaları kullanılabilir. Sait Faik’in kullandığı bazı nesnelere, aksesuarlar *origami*^{vi} sanatıyla yapılmış olmalıdır. Çiçeklerini koyduğu bir vazo kullanır. Yine içki şişesini kaplamıştır bu kağıt sanatıyla.

---

^{vi} Origami: Bir kağıt katlama sanatıdır. Genellikle kare kağıt parçalarını kesmeden ve yapıştırıcı kullanmadan, sadece katlayarak, çeşitli canlı ve cansız figürler oluşturarak yapılmakla birlikte, dikdörtgen kağıtlardan, hatta kağıt paralardan yapılan modeller de oldukça fazladır. 794-1185 yılları arasında hüküm süren Heian döneminde çıktığı bilinen bir Japon sanatıdır.

Kağıtlardan tekne yapacak, uçak yapacaktır. Boy boy kurşun kalemle yazacak, beğenmediğini hemen oracığa atacaktır. Sahnede yerler, oyun ilerledikçe kağıtlarla dolmaya başlayacaktır.(Bundaki amaç Sait Faik'in eleştirildiği gibi her zaman çalاکalem yazmadığı, müsveddeler yazdığı sonra da beğenmeyip değiştirdiğini anlatmaktır.) Bazen de müsveddeleri ceplerine dolduracaktır Sait Faik. Pardösüsünde, gömleğinde, pantolonunda onlarca cebi vardır.

Sait Faik anlatısında “harita” nın önemli bir yeri vardır. Kaçmak istediği, mutluluğa ulaşacağı ada o haritadadır. O harita, onu huzura, mutluluğa hatta huzur içinde ölüme hazırlayacaktır. Haritada birbiri içine geçen alanlar işaretlenmiştir. Bütün işaretli yerler birbirinin aynıdır. Ancak bazıları daha geniş, bazıları daha küçük alanlardır. Haritası kimi zaman cebindedir, onlarca kez katlanmaktan paralanmaya yüz tutmuştur, kimi zaman da ayakkabısından, şapkasından çıkarıp bakar.

Adeta bir “*fraktal*”^{vii} lar topluluğudur bu harita. Sait Faik bu haritanın içinde bir taraftan kendini bulurken bir taraftan kendini kaybeder. Yeri geldiği zaman çıkarıp baktığı bu harita, onlarca kez katlanan açıldığında 2-3 metreyi bulabilecek ölçüdedir. Bir sürü ülkeler, yerler hayal edip haritadan beğenip gitmek istese de o çok sevdiği hep hayalini kurduğu “ada”sında devam ettirecektir yaşamını.

Sait Faik yazdığı öykülerin müsveddelerini sahnenin bir köşesine saklar, zaman zaman oradan alarak düzeltir, yeniden yazar. Bazen yazdığı ama müsvedde olarak bıraktığı bir öyküsü aklına gelir, arar, ancak bulamaz, yeniden yazar. Bazen de müsveddeleri ceplerine sokar.

Dekor, genel bir yapı dışında sabit olmamalı hep değiştirilebilir, taşınabilir parçalardan oluşturulmalıdır. Dekor tasarımı tiyatro teorilerine göre genel olarak

---

^{vii} Fraktal: Parçalanmış ya da kırılmış anlamına gelen Lâtince *fractus* kelimesinden gelmiştir. İlk olarak 1975’de Polonya asıllı matematikçi Benoit Mandelbrot tarafından ortaya atıldığı varsayılır. Kendi kendini tekrar eden ama sonsuza kadar küçülen sekelleri, kendine benzer bir cisimde cismi oluşturan parçalar ya da bileşenler cismin bütününcü inceler. Düzensiz ayrıntılar ya da desenler giderek küçülen ölçeklerde yinelenir ve tümüyle soyut nesnelere sonsuza kadar sürebilir; tam tersi de her parçanın her bir parçası büyütüldüğünde, gene cismin bütününe benzemesi olayıdır. Doğada görülebilen bir örnek olarak bazı bitkilerin yapısı verilebilir, bu terim taşıdığı felsefi anlam sayesinde ve fraktalların bazı değişik biçimlere sahip olması gibi özelliklerinden dolayı diğer sanatları da etkilemiş ve özellikle müzik alanında sesin görsel yansıması, fraktal şekillerin sese dönüşümü gibi alt başlıklar altında kendine yer bulmuştur. Bu özelliklerinin yanı sıra "düzendeki kaos - kaostaki düzen" sloganı ile tanımlanan fraktal kavramı özellikle rock müzik dalında kendisinden etkilenen gruplara adını vermiştir.

tanımlanmak istese, bir tarzdan söz edilemeyebilir. Ancak dekorun genelinde bir “*üsluplaştırma*”^{viii} yapılabileceği söylenebilir.

Dekor, döneme özgü küçük aksesuarlarla da mutlaka desteklenmelidir. Bunlar; döneme uygun bir gazete, bir dergi, dönemin yazarlarından birinin kitabı olabilir. Sait Faik’in zaman zaman eleştirmenlerle ilgili sıkıntı yaşadığı, bir kaçına sert bir dille cevap verdiği bilinmektedir.

Koronun kullanacağı, bu çalışmaya önemli katkı sağlayacağına inanılan aksesuarlar da vardır: Öncelikle sözü edilmesi gereken aksesuar; maskelerdir. Maske oldukça basit, kağıttan yapılmış, beyaz renkte, yüz ifadelerini tamamıyla kapatacak, sadece gözlerin, ağızların görüldüğü şekilde olmalıdır.

Maskeler, Sait Faik’in yüzlerle ilgili tasvirlerinde, aynı zamanda Commedia del’arte kalıplarıyla oynanacak sahnelerde kullanılacaktır.

Sahnelerin genelinde gün ışığından yararlanılacak olsa da, oyunun yaklaşık 15 dakikalık bölümünde karanlık olacaktır. Bu bölümlerde koronun bir kısmı el feneri, bir kısmı da büyük –projektör kuvvetindeki-gemici fenerlerinden kullanacaktır. Bu fenerler gerek yüzlerin aydınlatılmasında, gerekse sahnenin aydınlatılmasında etkili olacaktır. Fenerler, sahneleme aşamasında tasarlanmayan ancak göze hoş görünecek gölgeler oluşturabilir.

Tasarımda düşünülen açık alan, sesin fazla dağılabileceği bir alan değildir. Bu yüzden oyuncular için mikrofon düşünülmemiştir. Ancak hava şartları göz önüne alındığında mecbur kalınırsa mikrofon da kullanılabilir.

Özellikle Sait Faik’in ellerinin büyüdüğü, hastalandığı zamanları anlattığı bölümde koro tarafından eldiven kullanılacaktır. Eldivenler-ameliyat eldiveni benzeri olabilir- beyaz, fazla dikkat çekmeyecek sadeliktedir. Bunlar; normal boyutlarından çok daha büyüktür.

Koro içinde mızıkayı çalabilecek kişiler de bulunacak, zaman zaman ceplerinden çıkardıkları mızıkaları kullanacaklardır. Mızıkaya bir tane gitar da eklenebilir. Bütün müzikleri koro yapacaktır, özellikle sahne geçişlerinde- sahnenin duygusuna uygun olarak-ellerindeki mızıkalarla tasarımı canlandıracaklardır.

Oyunun bazı yerlerinde koronun kullanacağı, hatta zaman zaman üstüne örteceği 5-6 metreye 5-6 metre ebadında bir Amerikan bezi de gereklidir. Bu bez bazen koroyu sahneden tecrit edecektir. Sonrasında Sait Faik’in üstüne korodakiler

^{viii} Üsluplaştırma: Doğal biçimlerin görünüş özelliklerini yitirmeden yalınlaştırılması.

tarafından örtülecektir. Oyunun sonunda Sait Faik- bazı kaynaklarda belirtilen yazdığı tek piyesteki yorganını satan adam gibi- sarılı olan örtüden kurtulacak, “satıyorum” lafiyla örtüyü sahnenin ortasına fırlatacaktır.

4. 6. Kostüm, Makyaj

Öncelikle Sait Faik’in olmazsa olmazlarından söz etmekten yarar var. Fötr şapka, pardösü. Sait Faik’in pardösüsü de, fötr şapkası da genelde koronun kullandığı renkten çok az farklıdır. Pardösü bej renkli, gömleği bol cepli beyaz, pantolonu klasik gridir. Bunlar, oyunun özellikle İstanbul’u anlatan bölümlerinde yararlanılacak kostümlerdir. Fötr şapka bir kimliktir, bir statüdür, bir saklanma, kaybolma yoludur. Sait Faik kalabalığın içine girip de yalnız kalmaya çalıştığı zaman fötr şapkadan yararlanacaktır. Bir zamanlar İstanbul’unun da simgesidir şapka. Fötr şapkanın işlevsel bir şekilde kullanılması da mümkün olacaktır. Sait Faik, karaladıklarını orada saklar, arada bir çıkarır bakar, hatta bazen iyice parçalanır, silinir, okunmaz hale gelir şapkasında yazdıkları. Yazdıklarından beğenmediklerini ceplerine de koyar Sait Faik zaman zaman çıkarır, bakar.

Koro için “Unique” diye adlandırılan, aynı rengin (kirli beyaz) tonlarında, aynı dokuda, beyaz bezden, ekru (patiska, amerikan, tülbent, poplin gibi) kostüm kullanılacaktır. Ayakkabılar bez, bağcıklı, espadril olmalıdır. Bazı oyuncular yalınayak da olabilir. Bazı pantolonlar ceplidir. Kostümlerin bir kısmı cepli yeleklerle tamamlanmıştır. Kostümler küçük aksesuarları (mızık, eldiven gibi) taşımak için işlevsel olarak (cepli, bol) düşünülmüştür. Bu kostümü tamamlayabilecek renkleriyle bu standardı bozmayacak yani kırık beyaz renkte bandana, boyun bağı gibi aksesuarlar da kullanılabilir. Koronun tamamı birbirine benzer kostümler giyecektir. Sait Faik’in kostüm renkleri çok da korodan belirgin bir şekilde ayrılacak tonlarda olmamalıdır. Çünkü; Koro Sait Faik’in insanlarıdır, diğer taraftan bakıldığında Sait Faik aynı korodaki gibi, diğer insanlardan biridir.

Makyaj; genelde fazla sert olmasa da, Sait Faik’in hastalığı mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır. Bilindiği gibi özellikle son dönemlerinde sürekli hastalık çekmiş, kısa sürede hastalığın da etkisiyle büyük bir fiziksel çöküş yaşamıştır. Yaşından çok daha yaşlı görünmelidir. Beyaz pudra ağırlıklı bir makyaj düşünülmüştür. Koro bazen maske kullanacaktır.

Maske kullanılmadığı zamanlarda yüzler beyaz pudrayla boyanmalıdır. Birbirine benzeyen kostümler giyen korodaki oyuncular bu makyajlı haliyle de benzerlik taşımalıdır.

4.7. Işık

Çalışmanın genelinde günüşiğinden yaralanılacak olması, aynı zamanda mekanın açıklık olması nedeniyle, çalışmada kullanılacak ışığın belirgin bir özelliğinden söz etmek mümkün değildir. Ancak oyunun yaklaşık 15 dakikalık bir bölümünün karanlıkta geçeceği düşünülüğünde- kısa süreli de olsa- yeterli bir ışık tasarımı planlanmıştır. İmkanlar dahilinde konabilecek spotların dışında, koronun kullandığı el fenerleriyle, büyük gemici fenerleriyle hem gerekli ışık sağlanabilecek hem de özel, seyircinin gözüne hoş gelebilecek bir ışık yapılmış olacaktır. Koroya ayrı bir takip ışığı, Sait Faik'e ayrı bir takip ışığı yapılarak sorunun büyük bölümü çözülebilir. Bazen de korodakiler elindeki fenerlerle Sait Faik'i aydınlatacaktır.

4. 8. Müzik

Bir İstanbul yaşayarı için nasıl her şey karmaşıkça, müzik de o kadar değışkendir. Bu oyun metni de mümkün olduğunca çeşitli müzik tarzlarıyla çeşitlendirilmelidir.

1940-50'lerin İstanbul'u düşünülüğünde akla fasıllar, azınlık müzikleri, çeşit çeşit eğlenceler gelmektedir. Hele Sait Faik'in şairlerle, sanatçılarla içkili sohbetlere katıldığı bilindiğine göre, bu oyunun müziklerinin de şekillenmesi zor olmayacaktır. Ancak gerek mekan gerekse sahneleme düşüncesi fazla enstrümanlı, elektroniğe dayanan bir müzik mantığını taşımayacaktır. Genel müzik anlayışında koronun kullanabileceği birkaç tane mızıkça, bir tane gitar, değışik türden müzik parçalarını çalmaya yeterli gelecektir.

Bu sahnelemede mutlaka kullanılması gereken bir müzik türü de Ermeni müziğidir. İstanbul'u, Sait Faik'i, eserlerini Ermeni müziğinden, kültüründen uzak düşünmek bu metni sahnelemede büyük bir yanlış düşünür. Bazen de korodakiler elindeki fenerlerle Sait Faik'i aydınlatacaktır.

Dönemin çok kültürlü, Sait Faik'in renkli karakterlerini daha iyi gösterebilmek için döneme ait birkaç müzik tarzını bir anda da kullanmak olasıdır. Mesela İstanbul'da gezdiği dönemlerde, hatta yalnız kaldığı anlarda kulağına bütün türlerin karışımı bir gürültü, hatta bazen hepsinin çok seslilik yarattığı bir melodi gelebilir. Rum ustalar, balıkçılar, Ermeni ustalar, satıcılar hepsi Sait Faik'in vazgeçilmez karakterleridir.

Bazen çalgı olmadan çıplak sesle okunan Rumca bir şarkı, bazen Sait Faik'in balığa çıktığında boğazdan gazinolardan gelen bir fasıl sesi, metnin sahnelenmesinde büyük bir katkı sağlar. Hangi tarz kullanılırsa kullanılsın, birkaç mızıkça, bir gitar dışında bütün müzik parçaları koro tarafından, yani insan sesiyle seslendirilmelidir.

Sahne geçişlerinin çoğunda metnin doğasına uygun, belirlenmiş bir melodi olacaktır. Müziğin türü hakkında özellikle açıklama yapılmamış olan bütün geçişlerde aynı müzik kullanılacaktır.

4. 9. Oyunculuk

İlk bakışta dramatik tiyatroya hizmet edebilecek bir yapıya sahip gibi görünse de bu metin, çok değişik bir yapıyla yorumlanmalıdır. Çok natüralist, doğal öğeler barındırsa da, gerçeküstücülük mantığıyla yorumlanmaya uygun bir çok epizot vardır. Metin gerçeklerden çok fantezilere, rüyalara, hayallere dayanmaktadır.

Bu tür metinlerde bir oyunculuk yöntemine bağlı kalmak ne kadar doğrudur ya da bütün türlerin de kullanıldığı bir yol deneyerek sahnelemeyi, oyunculuk tarzını belirlemek olası mıdır? Dilde oynamalara gidildiğinde, sözcükler bozularak söylendiğinde de doğal olarak bir yöntemle bağlı kalınmamakta, bir bakıma ortaya deneme-yanılma yöntemi çıkmaktadır. Başka bir deyişle; metne bir “anlatı” olarak bakıldığında, ilk göze çarpan özelliği, insan odaklı klasik bir dramatik tiyatro örneği olmasıdır. Bu açıdan bakıp da bazı ayrıntılara modern tiyatro anlayışından bakılmadığında ise bir çok kısmın eksik kalacağı, yeterince doğru yorumlanamayacağı kesindir.

Bir de Sait Faik’in yaşamı, eserleri genel olarak incelendiğinde, röportajları okunduğunda klasik sanat anlayışının dışına çıkmaya meyilli olduğu anlaşılabilir. Kaldı ki; yarattığı dil, yaptığı değişik benzetmeler onu dönemindeki diğer örneklerden kolaylıkla ayırmaktadır. Mesela; bir söyleşisinde, gerçeküstücülerin özellikle Edgar Allan Poe’nun ilham kaynağı olan Lautréamont (Isidor-Lucien Ducasse) okuduğunu söylemektedir. Sait Faik dönemindeki Türk yazınında Poe etkisi ise açıktır. Etkilendiği sanılan yazarların bağlı olduğu akımlara bakıp da Sait Faik’i bir kalıba sokmaya çalışmak tabii doğru değildir ama eserlerinde bulunan modern yapıda sayılabilecek ayrıntılar, çok renkli dünyalar yarattığı öyküleri, birebir gerçekçilik, doğalcılık gibi akımlarla yorumlanamayacak kadar farklıdır. Bununla birlikte bir eserin yorumunu yöntem olarak belli bir kalıba sokmaya çalışmak ne kadar doğrudur? Yabancılaşmanın olmadığı, seyirciyi yanıltmaların, hayrete düşürmelerin olmadığı bir yorumun da sığ kalma olasılığı yüksektir. Bu çalışmada alışılmış dramatik oyunculuk kalıplarının dışına çıkılmalıdır. Dilin incelikleri sonuna kadar kullanılmalı, metin değişik ritimlerle, değişik notalarda sesletilmelidir.

5. BÖLÜM: BÜYÜYEN ELLER

Sait Faik, Kadıköy iskelesinde ada vapurunu beklemektedir. Birkaç adam Haydarpaşa'yı sorar o da tarif eder. Tarif ettiği adamlardan biri sorar:

Adam sesi: Sen de mi oraya gidiyorsun?

Sait Faik: *(hiç niyeti olmamasına rağmen):* Evet...

Adamlarla birlikte gider Haydarpaşa'ya..Onları trene bindirir, yolda Adapazarı'ndan da söz ederler, adamlar Adapazarı'nda trenden inip Düzce'ye gidecektir, aralarında hemşehrilikten ötürü bir diyalog gelişir.

Adam sesi: Hadi sen de gel, ne yapacaksın bu kışta kıyamette buralarda?

Sait Faik adamları uğurlar. Bir süre bekleme salonunda insanların arasında oturur onları dinler,sonra dışarı çıkar, merdivenlerden iner.

Sait Faik: Vapur Kadıköy'den kalkmış geliyordu. Haydarpaşa istasyonuna baktım. Kocaman kapılarından ötede kırmızı, yeşil fenerli, demiryollu, trenli, yolculu, meraklı, düşünceli, perişan, aceleci, melankolik, aynalı, sıkıntılı, helecanlı, yerini bulmaya çalışan bir alem vardı. *(Kalabalık girer sahneye, önce sessizce sahneye girer insanlar ancak zamanla fısıltıyla başlayan konuşmalar artar, sonra tekrar yavaş yavaş azalır insan konuşmaları fısıltı haline dönüşür.)*

Her gün yüzlerce tren binlerce hikaye getiriyor, binlerce hikaye alıp gidiyordu. İstasyonun kapıları insan verip insan alıyordu...

Sait Faik: Benim insanlarım karışır. Yazın benim insanlarımdan uzaklaşır, yakın plajın karılı erkekli, bezikli, briçli, bilezikli, ipek gömlekli, tıraşlı, paralı insanlarına karışırım ama gözüm plajın tel örgüyle çekilmiş kıyısından ışıktan çapanın alamanaları, sandalları, çürük tekneleri, balıkçı kayıklarını ışığının aydınlattığı taraftadır. Ben öbür tarafta. Benim insanlarım o taraftadır.

(Sahnedede bir kaos vardır, kimi insanlar bir yerlere yetişircesine koşuşturur ordan oraya, kimi insanlar farklı ritimde yürümektedir, kimileri birbirleriyle konuşmaktadır. Sait Faik konuşurken insan sesleri biner sözlerinin üstüne, sözler birbirine karışır, kalabalıktaki konuşanlar değişik notalarda ederler laflarını, konuşmalarda ritimler farklıdır)

1.Adam: Kalafat oradadır.

2. Adam: Yakamoz oradadır. Vasilaki oradadır.

1. Kadın: Hasan oradadır. Avni Efendi oradadır.

3. Adam: İki sandal arasında çekilmiş bir kayık tentesinin poyrazı kesmek için yere kadar uzatılmış tentenin delikleri yere çıkma kocaman iki temel çivisiyle çakılmıştır.
(*Adı geçen tipleri-Kalafat, Vasilaki, Hasan..- sahnede görürüz*)

Koro:

Akşam üstleri geliyor
Tam insanlar işten çıkarken
Salkım salkım tramvaylardan
Bir güzel çocuk yüzüyle gülümsüyor
Namussuz, akşamüstleri geliyor.
Neremden yakalıyor, bilmiyorum

Sait Faik:

Ben tam sevmeye hazırlanırken
On altı yaşındaki sevgilimi,
Elini elimle tutmak
Yirmi dört saatte bir
Sıcak bir laf dinlemek isterken...

Koro:

Rezil...Tam o saatlerde geliyor.

Sait Faik: Günlerden pazartesi...Yine vapurun alt kamarasındayım.Yine İstanbul çirkin. İstanbul mu? İstanbul çirkin şehir. Pis şehir. Hele yağmurlu günlerinde.

1.Adam: Başka günler güzel mi; güzel değil. Başka günler de köprüsü balgamlıdır.

2.Adam: Yan sokakları çamurludur, molozludur. Geceleri kusmukludur.

3.Adam: Evler güneşe sırtını çevirmiştir. Sokaklar dardır.

1.Kadın: Esnafı gaddardır.

1. Adam: Zengini lakayttır.

(*Burada replikler iç içe geçer, bazen tekrarlanır, bir süre sonra anlaşılmaz bir hal alır*)

3.Adam: İnsanlar her yerde böyle. Yıldızlı karyolalarda çift yatanlar bile tek. Yalnızlık dünyayı doldurmuş.

2. Kadın: Sevmek, bir insanı sevmekle başlar her şey. Burada her şey bir insanı sevmekle bitiyor.

Sait Faik: Bu şehir laubaliliğin, kötülüğün, ikiyüzlülüğün kaynaştığı bir şehir. İyi insanları yok mu? Dolu. Ama nasıl çekilmişler, nasıl ürkmüşler, nasıl kapanmışlar bir yere? Neredeler?

3. Adam: Çekilecek bir köşemiz olacak. Yatağımız olacak. Yorganı gözlerimizle çekeceğiz. Belki bir deniz kenarı, bir ağaç altı, bir rüzgar, bir sessiz kahve, bir bardak çay, bir simit, bir dilim kaşar peyniri, bir yarım kilo şarap bulursak dost olarak bu en iyisi.

4. Adam: Ama insan? Yok kardeşim, yok, insan bulamayacağız. Bu şehir bu kadar pisken, bu kadar laubali, bu kadar düşkünken, para kazanıp da kendinden ötesini, beygirini kullanan arabacıdan daha merhametsizce kullanıp da rahat edenler, sessizce tereyağından kıl çeker gibi kendini aramızdan çekmişleri bir bakıma haklı buluyorum gibi geldi. Sonra düşündüm. Onlar böyle ettiler bu şehri. Belki de bu şehre vebalar, belki de bu şehre koleralar gelecek yakında.

5. Adam: Atlar doğuruyor sütçü beygiri oluyor. Eşek adam taşıyor, kum, harç, küfe taşıyor da sahibini adam ediyor. Sinek doğuruyor, bakkala yanaşiyor.

3. Adam: Hamamböcekleri hamamları, arılar şehir bahçelerini, serçeler at pisliklerini, kumrular merhametli evleri, merhametli insanları buluyor.

5. Adam: Ama o insanoğlu, ona ne iş var ne güç. Onun böcek olamayışına keyifle bakıyorlar.

Sait Faik: Ama bu şehir artık şehre benzemeli, ama nasıl? Nasıl mı? Sen mi çare düşüneceksin? Gülerim. Ama evvela sen! Sen yazıcı! Bırak eşekliği artık! Olmazsa yazma. Çekil, otur oturduğun yerde. Sen mi süsleyeceksin, sen mi temin edeceksin metresini gazete çıkaranın, sen mi onun şöhretini, kalemini, otomobilini Avrupa'dan getireceksin?

(Işık kararır, hafif bir müzikle birlikte – geçişlerin çoğunda kullanılan ana müzik - ışık yanmadan önce koro sahnenin bir köşesine toplanır. Işık yandığında Sait Faik yalnızdır)

Sait Faik: Attım kendimi adaya...Ada'nın bu yakasında, hiçbir ev yoktur. Yalnız bir kır kahvesi vardır. Kahveci sevimsiz bir adamdır. Kahveciden çok ters bir devlet memuru hüviyeti taşır. Hastalıklı olmasa, doktorlar fazla yorulmamasını salık vermemiş olsalar, dünyada kahveci olmazdı. Tersine, ben bütün ömrümce iyi bir kahve bulamadığım için kahveci olamamışımdır. Bir kır kahvesi, kahvenin üç beş gediklisi...Bundan güzel bir ömür mü olur, elli altmış senelik yaşam bundan güzel başlar, bundan güzel biter mi?

1. Adam: Deniz, Bozburun'a doğru almış başını gidiyor. Uzaklarda görünen İstanbul'un neresi kim bilir? Sesler neden gelmiyor? Bizim ada, uçakların üstünden

geçtikleri bir güzergah olmalı ki, hep ya üstümden ya da solumdan geçip gidiyorlar. Kedi sustu. Köpeğim gözünü kapadı. Karga sesleri geliyor şimdi de.

2. Adam: Vaktiyle bu adaya bu zamanda kuşlar uğradı. Cıvıl cıvıl öterlerdi. Küme küme bir ağaçtan ötekine konarlardı. İki senedir gelmiyorlar. Belki geliyorlar da ben farkına varamıyorum.

Sait Faik: Sonbahara doğru birtakım insanların çoluk çocuk ellerinde bir kafes, adanın tek tepesine doğru gittiklerini göürdüm. (*Koroda hareketlenme başlar*) İçim cız ederdı. Büyüklerin ellerinde birbirine yapışmış, pislik renginde acayip çomaklar vardı. Bunlarla bir yeşil meydanın kıyısına varır, bunları bir ufacık ağacın altına çığırkan kafesiyle bırakırlar, ağacın her dalına ökseleri bağlarlardı. Hür kuşlar, kafesteki çığırkan kuşun feryadına, dostluk, arkadaşlık, yalnızlık sesine doğru bir küme gelirler. Çayırılıkta bir başka ağacın gölgesinde birikmiş çoluklu çocuklu kocaman herifler bir müddet beklerler. Sonra kuşların üşüştüğü ağaca doğru yavaş yavaş yürürlerdi.

Ökselerden kurtulmuş dört beş kuş, bir başka ökseye doğru şimdilik uçup giderken, birer damlacık etleriyle birer tabiat harikası olan kuşları toplarlar, hemen dişleriyle oracıkta boğarlardı sonra hemen canlı canlı yolarlardı. (*Sait Faik anlatırken Koro eğlenmeye başlar, adeta kuşları avlayan kalabalıklar gibi davranışlar sergiler.*)

Hele bir tanesi vardı, bir tanesi. Çocukları bu işe seferber eden de oydu. Ökçeleri cumartesi gecesinden hazırlayan da...Konstantin isminde bir herifti. Galata'da bir yazıhanesi vardı. Zahire tüccarıydı. Kalın tüylü bilekleri, geniş göğsü, delikleri kapanıp açılan üstü kara kara benekli bir burnu, deriyi yırtmış fırlamış gibi saçları, kısa kısa bir yürümesi, kalın kalın bir gülmesi. Hani sessiz, zenginliğini belli etmez, mütevazı adamdı da... Konu komşusu da severdi hani. Hiçbir şeye, hiçbir dedikoduya karışmazdı. Sabahleyin işine kısa adımlarla koşarken, akşam filesini doldurmuş vapurdan çıkarken görseniz; iriliğine, sallapatiliğine, Karamanlı ağzı konuşmasına, basit ama, hesaplı fikirlerine, iki kadeh atmışsa yine basit, sevimli şakalarına karşı, hakkında kötü bir hüküm de veremezsiniz. (*Koronun içinde Konstantin Efendi de belirir, insanlarla şakalaşır, konuşur, bu konuşmalar bir süre sonra gürlüğe dönüşür hatta ne konuşulduğu belli olmamaya başlar, adeta bir kaos yaratır koro sahnede, insanların dehşeti, şiddet yanlısı olmaları bu kaosun içinde belli olmalıdır.*)

Ama, güz mevsiminde birdenbire böyle canavar kesilirdi. Akşam beş otuz beş vapurunun arka tarafında yerleştiği iskemlesinde, denizin üstüne oldukça mülayim

bakan gözlerini havaya kaldırır şairane bakardı. Birden yüzünün, gözlerinin parladığını görürdünüz.

Havadaki, denizdeki tirşe maviliğin üstünde birtakım esmer damlacıklar görünürdü. Sağa sola oynarlar, sonra bir istikamet tutturur, geçip giderlerdi. Konstantin Efendi onların çok uzaktan geçtiğini görebilirdi. Gözlerini kıstardı. Bir tanıdık görecektense gözlerini kırpar: “Bizim pilavlıklar geldi” derdi. Konstantin Efendi karikatürize edilmelidir oynayan oyuncu tarafından, hareketleri abartılı, büyük adımlarla yürüyen, göğsü bağı açık, kıllıdır. Büyük cüssesinin tersine çok ince sesli-adeta kadın sesi gibi- hızlı hızlı konuşan bir tiptir. Sarsaktır, sürekli düşecek gibi yürümektedir.

Havalar sertleşir, poyrazlar, lodoslar birbirini kovalar, günün birinde teşrinlerin sonlarına doğru, ılık, rüzgarsız parça parça oynamayan bulutlu, tatlı, sümbüli günlerde, o, en çığırkan kafes kuşunu nerden bulursa bulur, mahalle çocuklarını çağırır; bin tanesi iki yüz elli gram et vermeyen sakaları, isketeleri, floryaları, aralarına karışmış serçeleri gökyüzünden birer birer toplardı. (*Zaman zaman sonbahara özgü doğal efekt gelir, ağaç hışırtıları vs. Bu sesler de korodakilerin sesleriyle yapılacak sesler-insan sesi veya insanların çıkardıkları sesler- olmalıdır*)

Seneler var ki kuşlar gelmiyor. Daha doğrusu ben göremiyorum. Güzün en güzel günlerini pencereden görür görmez, Konstantin Efendi'nin bulunabileceği sırtları hesaplayarak yollara çıkıyorum.

Bir kuş cıvıltısı duysam kanım donuyor, yüreğim atmıyor. Halbuki sonbahar kocayemişleri, beyaz esmer bulutları, yakmayan güneşi, durgun maviliği, bol yeşili ile kuşlarla beraber olunca, insana sulh, şiir, edebiyat, resim, musiki, mesut insanlarla dolu anlaşmış, sevişmiş, açsız, hırssız bir dünya düşündürüyor. Her memlekette kıra çıkan her insan, kuş sesleriyle böyle düşünecektir. Konstantin Efendi mani oluyor. Zaten kuşlar da pek gelmiyorlar artık. Belki birkaç seneye kadar nesilleri de tükenecek. Her memlekette kaç tane Konstantin Efendi var kimbilir?

Kuşlardan sonra şimdi milletin yeşilliklerine de musallat oldular. Geçen gün yol kenarındaki yeşilliklere basmaya kıyamayarak yola çıkmıştım.

Kuşlar yoktu şimdi havada ama yolun kenarında yeşillikler vardı ya...Baktım: Bu yeşilliklerin bazı yerleri sökülmiş. Biraz ileride dört çocuğa rastladım. Yürüyorlar.

Yeşilliklerin en güzel yerinde duruyor, bir kaldırım taşı kadar büyük bir parçayı belle söküyorlar, bir çuvala dolduruyorlardı. (*Çocukların dördü de sevimsiz tiplerdir, büyümüş de küçülmüş tavırlarıyla, rahatsız edicidirler*)

Sait Faik: Ne yapıyorsunuz yahu?

Çocuklar: Sana ne!

Sait Faik: Canım neden söküyorsunuz?

1. Çocuk: Mühendis Ahmet bey söktürüyor.

Sait Faik: Ne yapacak bunları?

1. Çocuk: Yukarıda deri tüccarı Hollandalı var ya, onun bahçesini düzeltiyorlar da..

Sait Faik: İngiliz çimi alsın eksin, madem herif zengin.

2. Çocuk: İngiliz çimiyle bu bir mi?

Sait Faik: Bu daha mı iyi?

2. Çocuk: İyi de laf mı? Bunun üstüne çimen mi olur? Hollandalı öyle demiş.

Sait Faik: Karakola koştum. Polislere haber verdim. Güya menettiler. Gizli gizli yine söküldü çimenler. Mühendis Ahmet Bey'e ceza bile kesilmedi. Belediye talimatnamesinde yol kenarındaki çimenleri sökmek cezayı mucip olmuyormuş.

Kuşları boğdular. Çimenleri söktüler, yollar çamur içinde kaldı.

Dünya değişiyor dostlarım. Günün birinde gökyüzünde, güz mevsiminde artık lekeler göremeyeceksiniz. Günün birinde yol kenarlarında, toprak anamızın koyu yeşil saçlarını da göremeyeceksiniz. Bizim için değil ama, çocuklar, sizin için kötü olacak. Biz kuşları ve yeşillikleri çok gördük. Sizin için kötü olacak.

Çocukluğumdan beri haritaya ne zaman baksam, gözüm hemen bir ada arar; şehir, vilayet, havali isimlerinden hemen mavi sahile kayar. Robinson Kruze'yi okumuşumdur herhalde, unuttum gitti.

Onun zoruyla mavi boyaların üstünde bir garip ada ismi okuyunca hulyaya daldığımı sanmıyorum. Romanlar yüzünden adaları sevdiğimi pek ummuyorum ama belki de o yüzdendir. Haritada ada görmeyeyim. İçimdeki dostluklar, sevgiler, bir karıncalanmadır başlayıverir. Bir gece ansızın bir motor, katranlı bir iskeleye yanaşır, ışıkları kan portakalı kırmızılığında yanan haritadaki noktaya çıkıveririm.

İşte çocukluğumun, ilk gençliğimin haritalarındaki adalar beni, sonunda bir gün özlediğim gibi bir adaya tesadüfen bırakıverdiler. Yaşım orta yaşı bulmuştu ama, nihayet asıl yuvama dönmüştüm. Sanki on dört yaşında sarışın bir oğlanken basıp gitmiştim. Bir motor beni alıp büyük şehirlere götürmüştü.

Yaşamıştım. Cebim para görmüştü. Kadın görmüştüm. Şehvet tatmıştım. Kumar görmüştüm. Hırsızlık, mahpushane görmüştüm. Yankesicilerle, hırsızlarla arkadaşlık etmiştim. Aç yatmıştım. Para çalmıştım. Sevmiş sevilmemiştim. İşte bitkin, işte yorgun, işte hepsini hepsini yitirmiş, gittiğim motorla yine geri dönmüştüm.

Şimdi; namuslu insanların arasında başım önüme eğilmiş, gülmeden, eğlenmeden, müsamaha dolu, kötülüğü göz kırpmışından anlayınca cesareten canavar kesilecek bir insan haliyle, sessiz, sakin, “ağızına vur lokmasını al” bir halde balığa çıkacak, iyiliklere hasret duya duya ömrümün sonunu, burada kesik bir son nefesle bahtiyar bitirecektim. Niyetim yazı yazmak bile değildi. Balığa çıkacaktım. Kaybettiğim her şeyi; insanlığı, cesareti, sıhhati, iyiliği, safveti, dostluğu, alın terini, sessizliği yeniden bulacak; belki yeniden bir adam olmasam bile bir temiz hayatın içinde hayran, meyus, mahcup ölümü bekleyecektim. Aklıma ara sıra esen yazı yazmak arzusunu değil kötü huyunu, bu tek kötü huyu muvaffakiyetler, şöhretler düşünmeden “düşünürsem Allah canım alsın” düşüncesiyle yeniden bulabilirsem, kalemsiz kağıtsız dağlara fırlayacak, balığa çıkacaktım. Yazmayacaktım. Biliyordum ki insanlar beni sevmeyecekti. Onların arasına seyirci sıfatıyla sessizce karışarak oldukça mesut yaşadım. Şehre bile inmiyordum.

Ne sevincim ne kederim belliydi. Yalancıkta seviyordum. Dilim paslı, uykum berbattı. Şimdi karides avlayan balıkçıların ışıklarıyla geçen hastalığıma inanmıyorum. Doktorla şair arası bir insan kesiliyor; “Karides avlayan balıkçıların karpit lambalarını, her akşam bu saatte, yemekten sonra, bir kocaman deniz suyuna karıştırarak içiniz. Bütün dünya rengini değiştirecektir. Uyku çocukluğunuzdaki gibi, büyüyen nebat, her gün boy atan bir canlı mahluk habersizliğiyle size dönecektir” diyorum.

Hasta olduğum zamanlarda hislerimin, fikirlerimin izah edilemez, karanlık bir şiir gibi görünen tarafı vardı. İnsanları sevmemekliğimin sebebini buluverdim. Nefret, kin içindeydim. Her güzellik beni normal zevklerin ötesine çeker, dudaklarım başka dudaklara değdiği zaman bir ölümün, bu enerjisizliğin adımlarını duyardım. İnsanlar ölürken böyle mi ölürlerdi? Son nefes denilen şey ne müthiş bir şeydi öyle ise. Hiçbir taarruz kabiliyeti kalmamış bir adamın feveranıyla bir başkasına sarılırdım. Yeniden yepyeni bir insan olmak için zaman zaman bir volkan haliyle bir şeyler püskürüyordum.

Yine çok hasta olduğum zaman, ateşim kırka yaklaştığı zaman ellerim büyür. *(Sahne kenarındaki koro hareketlenir, sonunda Sait Faik'in etrafını sarar, Sait Faik gerçeğin dışına çıkar, kabusun içinde bulur kendini)*

Dev gibi olur ellerim. Çoğunca çocukluğumda olurdu. “Ellerim büyüyor” derdim. Büyükanam yahut anam ellerimi soğumuş elleri içine alırlardı. “Yok bir şey yavrum yok bir şey! Bak ellerin benim elimde derlerdi. Ellerim...Büyürdü ellerim...Ellerim

ne kadar büyürdü aman yarabbim! Sokağa çıktığım zaman soğuktan ellerim küçülüyordu. Caddelerde idim. Binlerle karşı birdim. On binlere karşı birdim. *(Koro iyice sarmıştır Sait Faik'in etrafını, korodakilerin ellerinde eldiven vardır, sonrasında çıkar eldivenler tekrar sahnenin kenarına doğru geçer koro.*

Bir sabahtı. Kayık, hülyalarımındaki gibi balıktan dönmüştü. Kayığı temizleyenler sekiz kişiydi. Yedisi bizim adadandı. Sekizinci; zayıf, sarı, hastalıklı adamı daha önce hiç görmemiştim. Çok dostça, içten çalışıyordu.

Balığın çok çıkmaya başladığı duyulduğu zaman dışardan da adamlar gelirdi. Dışarıdan ığrıba katılanlar pay almazdı. ığrıp tayfası ile reis, gönüllerinden ne koparsa o kadar balık verirlerdi kendilerine. O adam da bir dülger balığı alabilmek, bu balığı hak edebilmek için elinden geleni yapıyordu. Nihayet iş bitti. Paylaşma başladı. Üçer tane alanlar oldu. Dışarıdan gelen adam bir tane versinler diye bekledi. Yüzünde tatlı bir gülümseme, çalışmaktan olsa gerek; hafif bir kırmızılık vardı. Bu kırmızılık, pay dağıtan adamın elinde tek balık kalıncaya kadar adamın yanağında durdu. Sonra birdenbire uçtu. Yüzündeki gülümseme tehlikeli bir halde dondu. Sandım ki böyle, bütün ömrünce donuk bir tebessümle kalıverecek adam.

Söz vermiştim kendi kendime. Yazı bile yazmayacaktım. Burada namuslu insanların arasında sakın, ölümü bekleyecektim; hırs, hiddet neme gerekti? Yapamadım. Koştum tütüncüye, kalem kağıt aldım. Oturdum. Ada'nın تنها yollarında gezerken canım sıkılırsa küçük değnekler yontmak için cebimde taşıdığım çakımı çıkardım. Kalemı yonttum. Yonttuktan sonra tuttum öptüm. Yazmasam deli olacaktım.

Bir nisan akşamı yola çıkmıştık. Geceyi o yanıp sönen ışıklar arsında geçirecek, sabah erkenden su üstü karagözüne çıkacaktık. Yola çıktığımız zaman deniz dümdüzdü. Arkama baktım Çamlıca sırtlarında bir iki bulut peydahlanmıştı. Sivriada'nın bir mil açığında, sağımızdan hafif hafif bize yetişmeye çalışan poyraz kabarıverdi. Sular bizi tam mağaranın önüne kadar getirdi. Sandalın burnunu mağaraya soktuk. Bekledik. Çocukla beraber kıçta oturmuştuk. Bir ses geldi. Dönüp baktık: On kulaç ötemizde bir fok bize bakıyordu. Baktı, sonra daldı.

Bu ihtiyar münzevi ayıbalığı, senelerden beri buradaymış. Bırakmış uzak denizlerini, yüzlerce karısını, binlerce çocuğunu basmış gelmiş Marmara'nın Sivriada'sına...

Mağarayı ayıbalığına bırakıp Sivri'nin Yassıada'ya bakan kıyısına çıktık. Ben kıyıda beyaz çakıllara oturdum. Üç adım ötemde, akşamın şimdi güvermiş renklerine

doğru kırmızı bacaklarını sallayan bir martıya daldım. Martı arka üstü yatmıştı. Kırmızı ördek ayakları ara sıra havayı dövüyordu. Ne oluyor diye martıya doğru gittim. Hayvanın gözleri açıktı.

Sait Faik: Ne oluyor bu martıya?

Balıkçı Tevfik: Ölüyor be! Ne olacak?

Sait Faik: Sahi ölüyor mu?

Balıkçı Tevfik: Yok, yalandan. Ölüyor işte...

Sait Faik: Bir martı, bir nisan akşamında sırtüstü uzanmış, ölmeye çalışıyordu. İçimi bir keder yaladı. Yanından ayrılamıyordum. Martının kafasını ellerime almıştım. Bir avuç deniz suyu getirip ağzına damlattım. Şiddetle kafasını salladı. Bir titredi, öldü. Yassıada'nın ışıkları yandı. Uzaktan bir taka geçti. Keyfim kaçmış, üzgün, ağlamaklı gibiydim. Canım bir taraftan acı bir türkü söylemek çekiyordu.

Ölen martıyı tanıyordum. Hani iki hafta önce ölen Tahir'in martısıydı. Başka türlü martıydı o. Ötekiler gibi bağırılmazdı. Bir kayanın tepesine çıkar, oradan Tahir'in sandalını gözlerdi. Uçardı doğru oraya. Surattan da anlardı kereta. Tahir somurtkan bir adamdı. Pek keyifsizse yanına sokulmaz, uzaktan gözlerdi. Pek keyifliyse gelir, sandalın kış tarafına otururdu. Ara sıra konuşurlardı da. Ne Tahir onsuz, ne de o Tahir'siz yaşayabilirdi. Üç gün sırt sırta rüzgar esse, Tahir de balığa çıkmasa, martı tenezzül edip de çöp mavnalarına doğru kanat çırpırmazdı. Tembel miydi, şair miydi bilmem ki?...

Ölüm nedir bilir misiniz siz, ölüm? Bilmezsiniz ha! Küçük büyük insanlardan gayri bütün canlılar gibi, siz de mi bilmiyorsunuz ölümü. Oh ne iyi...Bilmeyin, bilmeyin...Bir gün öğrenirseniz bile sakın korkmayın. Bilene ne zaman olsa gelecektir. Ben onu bekliyorum. Gençlik nasıl güzel güzel geldiyse, ölüm de öylece, güzelce gelecektir. Aslında dondurmacı çırağıyla oturmak, onu gözlemlemek, dostluk kurmak, insanları seyretmek ölüm duygusundan kaçış içindir. "Ben" tabiatla, insanla her temasında ölüm düşüncesine dönmekte, ölümü beklediğini hissettirmektedir. Bu onun her defasında sevgi- nefret çatışmasını yaşamasına sebep olmaktadır. Fakat tabiatın güzelliği, kendi dışında gelişen insanların küçük bir davranışı bu çatışmalardan sevginin galip çıkmasını sağlamaktadır.

Çürümeden çok önce, galiba kokuşmadan da evvel, ölümle dirim arasında geçen kavganın sonundaki boşlukta; bir takım ecza şişelerinin küçüklü büyüklü, sıra sıra dizildikleri, ağızlarını açıp bekleştikleri zamanı; öteki ile; sıcacık bir odada bir sepet içinde kokmaya, bir kurt yüzünden bozulmaya, delirmeye, canlanmaya

hazırladıkları zaman parçası ile karıştırıyorum. Burnuma yıldızlardan, çamurdan, tohumdan, yosundan, denizden, albümin, asit parçalarından güzel diyebileceğim bir koku; taze balıkların taze kokusu daha meme emmemiş, yıkanmamış çocuk kokusu, süt kokusu, bir genç saç kokusu geliyor.

Bu ölüm, bu doğum rüyası içinde şafak atıyor. Kalkıyorum. Kollarıma uykusuzluğumun hırkasını geçiriyorum. Dar geliyor. Şafak söküyor, aynadaki yüzüme saldırıyorum, bakıyorum. Birdenbire viyaklayarak bir çocuk doğuyor. Birdenbire saniyelerle seneler birbirine karışmış bir halde büyüyor. On beş on altı yaşlarında güzel bir erkek çocuk oluyor. Elleri fildişinden...Avuçlarını açıyor; dört nasırı var. “Kürek çekmekten oldu” diyor. Küreği bırakırsam bir ay içinde nasır namına bir şey kalmaz.

Dişlerindeki aydınlığı gözlerinin, kaşlarının karası kesiyor. Alnının sakın mermerinin soğuk, buz gibi, yapışan buz gibiliğinden kabarmış dudağının çatlamış kırmızısını elime sürüyor. “Babacığım, beni affet” diyor.

Ben evlenmedim. Tabii çocuğum da olmadı. Ama varsa...Olabilir a..Benim kurdum bir ölmeyecek yerde saklanıp beklemiş bir beyaz kadının içinde büyümüştür. Ben o zamanlar İstanbul Lisesi'nde talebeydim. Gülhane Parkı'nda tanışmıştık. Zor başlamıştı sevgimiz. Ama sonra onun tarafından gelen, gitgide büyüyen, benim sevgimi miniminicik eden bir aşkla bitmişti.

Ben bir hayalet kadar zayıf, beyaz mavi gözlü, on altı yaşında lacivert elbiseli, çarliston pantolonlu, papyon kravatlı, şık fesli, nahif bir mektepli idim. O yeşil gözlüydü. Çocuğumun yanında görüldüğü gibi koyu siyah gözlü değildi. Siyahlar da giymezdi. Yanakları kırmızı kırmızıydı. Sarı, kırmızı saçları vardı.

Bir Perşembe akşamı mektepten çıkmış eve dönüyordum. Bizden iki sınıf daha büyük bir sınıftan bir çocuk yanıma yaklaştı.

“Bana bak, bir daha seni ....'yla görmeyeyim” dedi. Ah! O kızın adı neydi? Neydi yarabbi? Tuu Allah kahretsin nasıl hatırlamam, nasıl olur, nasıl olur? Güldüm. Öteki çocuğun yüzü sapsarı oldu. Deli gibi etrafına bakındı. Kavga çıkaracak sandım. Görünürde kimseler yoktu.

Sana yalvarırım diye diz çöktü çamurların içine. “Sen onu almazsın, ben evleneceğim. Sen olmasan bu iş çoktan olacaktı. Ben okumayacağım. Bizim dükkanımız var; orada çalışacağım. Hemen evleneceğiz. Yapma ne olur? Bak biliyorum yarın randevunuz var. Koruya gideceksiniz. Gitmeyiver. Ne olur? Ne kaybedersin? Sen zevkini sürdür. Bırak. Başkasını da bulursun.

Ama gidersen bak...” dedi kaldı. Tehdit edemedi. Gözleri yaş içinde idi. “Peki anam” dedim. Vallahi gitmeyeceğim. Sözümü tuttum. Gitmedim. Belki de tehdit edemediği için korkmuştum. Hatırlamıyorum.

Otuz sene geçti aradan. Ama ben hep, değil değil çok az, on senede bir kere sabah uykusundan böyle uyanır, karımı, çocuğumu -hep on altı yaşında görürüm oğlumu- görürüm. Karım ölmüştür. Oğlumla silah silaha geliriz. Neden o benden af diler? Bilmem. Sonra neden bir kayanın arkasına çekilir, ateş eder? Bilmem.

Ama böyle sabahlarımda kırlara çıkar, bir kadın, bir çocukla akşama kadar uğraşır dururum. Deniz, Ada'nın kıyılarını yer durur. Uzaktan motor sesleri duyarım. Bir kır kahvesinin sandalyesinde yüzüm sapsarı, her gören,” Sana ne oldu böyle yahu?” diye sorunca çileden çıkarak, kimseye görünmemeye çalışarak dolaşırım.

(Koro doğal efektler-deniz kenarı sesleri, martılar, köpek havlamaları vs.- yaparken, bir taraftan mızıkayla hafif bir melodi duyulur. Melodi acemice olmalıdır, amatör birinin çaldığı bir parça olduğu anlaşılmalıdır. Ermeni kiliselerinde çalınan bir ezgidir. Geçiş)

Dün akşam soframda yediğim yemeğin bana dört yüz yetmiş kuruşa mal olduğunu hesap ettiğim zaman korktum. Yazı yazmayı iş saydığım için başka iş yapmamaya karar vermiştim. Şimdi haftada iki lira şu yazımdan alıyorum. İlerde kimbilir başka gazetelere de yazar, geçinirim. Ömrüm oldukça genç muharrir olarak kalmayacağım ya!

Gazetelere bir buçuk liraya hikaye, adliye röportajı yazdım. Küçük bir iradım var, eski zamanda ana- oğul bize yetiyordu, şimdi devede kulak oldu. Daha birkaç sene dişimi sıkacağım. Kim ne derse desin! Yalnız yazımla geçinmek kararını kafamdan kimse sökemez.

Ayda kırk beş lira ile bir gazeteye kapılanmak bile mümkün değil. Muallimlik yapamam. Kendim bir şey bilmiyorum ki, başkalarına öğreteyim. Hem çocuklar üç günde tepeme binerler. Bundan üç sene evvel ticaret yapayım dedim. Rahmetli babam bir ortak buldu. Zaten bu adam kendisi müracaat etmiş, görülmemiş imla yanlışlarıyla dolu, göz yaşartıcı bir mektup yazmıştı. Adam babamın eski arkadaşlarındandı. Mektubunda, “ Beraber çalıştık, o zamanlar ben pek gençtim. Fakat alnım paktır. Yedimse kendi paramı yedim. Mahdum beyin büyüdüğünü, kendisine bir ticarethane açacağını işittim. Namusumla çalışıp yeniden ticari itibarımı kazanmama müsaade etmeni yalvarırım. Dün akşam gördüğüm bir rüya bana sayende çok ileri gideceğimi tebşir etti...Peygamber efendimiz...”

Doğrusu hazin bir mektuptu. Gözlerim yaşardı. Babam, tüccar olmasına rağmen benden daha hassastı. O da ağladı.

Adamcağız geldi. Çiçek bozuğu , kısa boylu, ateş gibi gözlü, işgüzar bir adamdı. Beraber bir yer tuttuk, firmamızı kararlaştırdık. Sermayeyi peder düzdü. İşe başladık. O zamanlar daha ortalıkta harp gürültüsü olmadığı için elli çuval fasulyeyim ekim ayında aldık, aralık ayında satacaktık. Bu arada da yumurta alıyor, patates alıyor, satıyorduk. Ben yazıhane gibi bir yerde oturdum. O, dışarda, hiç ardı arkası kesilmeyen, çoğu Yahudi kıyafetli adamlarla pazarlıktaydı.

Yumurtaları ayıran bir de makinemiz vardı. Işık yanar; yumurtanın içi koyu, açık sarı, kavuniçi, siyah renklerle görünür, ayırırdık. Yukarıdaki odalarda elli çuval fasulyemiz vardı. Ne olsa işe yeni başladığımızı için, akşamları erken kaçardım. O. “Git, git” derdi, daha gençsin, alışırsın. Seni fazla yormak istemem. Şimdi ben gencim, sen çocuk. Sonra ben ihtiyarlarım, sen çalışırsın”

Bu ne biçim bir çalışmaydı? Ne yapıyorduk? O günler bir su buharının içinde hatırlıyorum. Yemiş’ten kopan rüzgarın dolduğu ardiyemizde ne yaptığımızı bir türlü anlayamadım. Fasulyeler yukarda odadaydı. Ben “Fasulyenin fiyatı arttı mı?” diye sorardım. O, “ne gezer” derdi. “On para oynamadı.” Bir gün yukarı kattaki helaya gitmek için merdivenleri çıkmıştım. Ayağıma bir şey takıldı. Fasulye çuvallarının üstüne düştüm. Fasulyeler garip bir ses çıkardı. Elimle vurdu. Ben bu sesi tanıyordum. Bir daha vurdu...Aa bunlar cevizdi. Aşağı inince,” yahu Ali bey yukarda ceviz de mi var” dedim. Ha” dedi, “ardiye için biri koydu, birkaç çuval...”

Akşam babama durumu anlattım. Ertesi gün geldik. Dükkan kapalı. Anahtar bulup açtırdık. Bütün çuvalar cevizdi. Üzerlerinde de M.A. markası vardı. Babam bana “aptal” dedi, herif fasulyeleri satmış. Yerine de başkasının cevizlerini ardiyelik doldurmuş. Sen uyu hala!”

Adamı bir daha göremedik. O bahar içinde hatırlıyorum ki, o civarda insanlar korkunç şeylerdi. Garip gözleri vardı. Sabah sabah damlıyorlar, nasıl kazık atacağız birine diye fırıl fırıl, yalnız hamallarla çuvalların gezindiği sokaklarda dolaşıyorlardı. Bütün mesele bir yere mal yığmaktı. Bütün mesele ötekini kafese koymaktı. Zamanlar normaldi ama, bir normal zamanda da onlar, anormal zamanlar için pişiyorlar, sanki bugünü bekliyorlardı.

Bu anlattığımın kahramanlarıyla dolu bin bir çarşıda, bin bir vurguncuyu yakalamak imkansızdır. Yakalanan bir komşunun garazına, yahut bir elbirliğine, yahut da bir oyuna kurban gitmiştir.

Bu garip, korkunç sokakları, bu büyük taş ardiyeli, Bizans'tan kalma garip dehlizli bakkal dükkanlarını; o kocaman bıyıklı, yağlı vücutlu, yalnız evini, oğlunu, zevkini, kızının çeyizini düşünen adamı ıslaha imkan yoktur. Onlar fasulye çuvallarını gözlerimizin önünde durmadan değiştirecekler, bir gün ortadan sır olacaklardır. Ben haftada iki lira ile gazetelerde yazı yazmaya devam ettikçe, onlar bunu yapacaktır. Yarından itibaren yazı yazmıyorum. Birkaç param var. Bulgur mu olur, pirinç mi olur, yoksa nohut mu alıp saklayacağım. Başka kurtuluş yolu yok.

Eskiden memur olan bir arkadaşım var. Geçenlerde rastladım. Şık, temiz elbiseler, bilemem nereden alınmış on dört buçuk liralık bir kravat, altmış beş liralık pabuç!

Sait Faik: Yahu bu ne hal?

Arkadaş: Memuriyetten ayrıldım ticaret yapıyorum.

Arkadaş hala saflığını, iyi niyetini muhafaza ediyor. Sırlarını yarı yarıya ifşa etti:

Arkadaş: Ne yapayım, ne yapayım? Allah aşkına söyle öleyim mi? Altı yüz lira buldum bugün yedi bin liram var.

Sait Faik: Söyleyin ben ne yapayım? Yazı yazmak, böylece şu harbi atlatıp iyi bir kütüphane açmayı düşünüyor, yalnız kendilerine, zevklerine güvendiğim insanlar vasıtasıyla kitaplar çıkartmak istiyorum. Hiçbir kötü kitap basmamak şartıyla hayatımı kazanmayı tasarlamıştım. Olmayacak. Böyle giderse babadan miras birkaç parçayı da tüketeceğim. Ne yapayım? Bulgur mu alayım dersiniz? Bizans'tan kalma o İstanbul Balıkpazarı'nın yukarısındaki kocaman yapılardan birine tepeleme doldurayım, içine de bir Kürt bekçi mi dikeyim? Ha, ne dersiniz?

Günden güne yazı yazmak güçleşiyor. O kadar hazır kalıplar, hazır fikirler, hazır ölçülerle münekkitler, ahlakçılar, hazır fikircilerle dört bir yanımız sarılı ki, bu kalıplara, bu fikirlere, bu ölçülere uyulmuyor. Gazete okuyoruz ya...Olur şey değil, hiç de böyle düşünmüyorduk, vay anasını bu işin bütün bütüne aykırısını düşünebildiğimiz için demek biz iyi adam değiliz. Memleketin iyiliğini istemiyormuşuz. Demek bunun aykırısını savunmak bir kötülükmüş, hem de öylesine kötü bir şeymiş ki...Öyleyse düşüncenin bu çeşidine boş verelim. Düşünmek için meydan mı yok? Biz oldum olası işin bu kadar ciddisini düşünmedik.

Radyomuzu açalım. El aman bu şarkılardan. Ne bitmez tükenmez bir iniltidir bu. Bu çirkin, bu bayağı, bu adi kadın sesleri. Bunlarda bir parça duygu, bir parçacık müzik anlayışı yok mu? Utanmazlar mı bu hanımlar binlerce erkek karşısında vuslattan söz açmaya? Böyle inim inim inlemeye?

Bakın, şu düğmeyi çevirir çevirmez bir Garp müziği. Ormanda Gece. Lakırtısız, yalnız keman, viyolonsel, piyano, flüt, bir şeyler anlatmaya, lakırtısız bir şeyler anlatmaya çalışıyor. Gözlerimizi kapadığımız zaman yıldızları, büyük ağaçları, rüzgarı, yaprakların sesini, bir gece kuşunun çığlığını, bir şeyden ürkmüş hayvanın, bir karacanın ayak sesleri, bulutlardan sıyrılan ayın, yapraklardan yeşil yosunlu ağaçlara sürünerek sessiz bir yola inişini. Bir yılanın nefes alışını, bir geyiğin ölümünü, bir taşın düşüşünü, bir fırtına başladığını, bir iki yağmur damlasını, ormandan korkuyla geçen bir arabanın içindekileri duymuyor muyuz? Bunları, daha neleri duyuyoruz?

Düğmeyi açınca bu sefer bir erkek sesi: “Biz Heybeli’de her gece mehtaba çıkardık” Hay çıkmaz olaydınız. Bizim Melih Cevdet, bu şarkıyı diline dolamış; “birader diyor her gece mehtap olur mu”? Yahu, bu ne iştir be, demesi kulağıma geliyor.

Geçiş-(Koro hafif bir şekilde “Biz Heybeli’de Her Gece Mehtaba Çıkardık” şarkısını söylerken, Sait Faik sahneyi boydan boya geçecektir.)

Biz Heybeli’de her gece mehtaba çıkardık” diyeceğimize, biz Heybeli’de her gece durmaz anırırdık desek, bu şarkının makamında okusak ne fark ederdi. Hiç olmazsa siz Melih Cevdet’i kızdırmazdınız. Her gece mehtaba çıkılmaz. Hadi on ikisinde, hadi on üçünde, hadi on dördünde, hadi onundan yirmisine kadar çıktınız diyelim, be birader yirmi gün de istirahat edin. Ay bile artık; ya pek geç çıkar, ya gündüzleri çıkar artık. Etmeyin, eylemeyin, bari Melih’i rahatsız etmeyin.

Yürüyordum. Yürüdükçe de açılıyordum. Evden kızgın çıkmıştım. Belki de tıraş bıçağına sinirlenmişim. Olur olur! Mutlaka tıraş bıçağına sinirlenmiş olacağım.

Otların yeşil olması, denizin mavi olması, gökyüzünün bulutsuz olması, pekala bir meseledir. Kim demiş mesele değildir diye? Budalalık!...Ya yağmur yağsaydı. Ya otların yeşili mor, ya denizin mavisi kırmızı olsaydı...Olsaydı o zaman mesele olurdu, işte. Çikolata renginde bir yaprak, çağla bademi renkli bir keçi gördüm. Biri arkamdan: “Hişt” dedi. Dönüp baktım. Yolun kenarındaki daha boyunu bosunu almamış taze devedikenleriyle karabaşlar erik lezzetinde bana baktılar. Dişlerim kamaştı. Yolda kimsecikler yoktu. Bir evin damını, uzakta uçan iki kuşu, yaprakların arasından denizi gördüm. Yoluma devam ederken: “Hişt hişt” dedi. Dönüp bakmak istedim. Belki de çok istediğim için dönüp bakamadım. Olabilir. Gökten bir kuş “hişt hişt” ederek geçmiştir. Arkamdan yılan, tosbağa, bir kirpi geçmiştir. Bir böcek vardır belki “hişt hişt” diyen.

Hişt! Dedi yine.

Bu sefer belki de isteksizlikten dönüp baktım, çalıların arkasına biri saklanıyormuş gibi geldi bana.

Yolun kenarına oturdum. Az ötemde bir eşek otluyor. Onun da rengi çağla bademi, ağzı, dişleri, kulakları, boynu ne güzel. Otluyor. Otları adeta çatırdata çatırdata yiyor. Belki de bu çatırtılı sesi “hişt hişt” diye duymuşumdur. Eşeğin ot koparışından apayrı bir ses:

“Hişt hişt hişt”, dedi.

Hani bazen kulağınızın dibinde çok tanıdığınız bir ses isminizi çağırır. Olur değil mi? Pek enderdir. Belki de kendi kafanızın içinden sizin sevdiğiniz, hatırladığınız bir ses sizi çağırmıştır. Olabilir.

(Ara ara Koro'dan çok kısa süreli, fısıltıyla “hişt hişt” sesi duyulur. Önce fısıltıyla çıkan bu ses bir süre sonra iyice yükselecektir. Değişik tonlarda hişt sesleri birbirine karışır.)

Birdenbire güneşi, buluta benzemez garip, sarı bir sis kapladı. Bir kirli el, çağla bademi eşeğin sırtından bir kumaş çekip aldı. Her zamanki kül rengi, yer yer havı dökülmüş eski mantosunu giydirdi eşeğe. Yola indim. İsteddiği kadar “hişt” desin. İsterse sahici sulu bir dost olsun. İsterse kimseler olmasın, kendi kendime kulağıma “hişt hişt” diyen bir divane olayım, aldırmayacağım.

Belki bir kuştur, belki toşbağadır. Belki de kirpidir. Belki de yakın denizden seslenen bir balık, bir canavardır. Karabataktır. Mihalaki kuşudur. İyisi mi ben kendim “hişt hişt” derim. O zaman tamamı tamamına pek “hişt hişt” seslenişine benzemeyen, benzemesin diye uğraştığım bir mırıldanmadır tutturdum.

Birdenbire önümde bir adamla bir kadın gördüm. Kalpazankaya yolunu sordular. Üstüdesiniz dedim. Sanki yol hareket etti. Yürümediler. İki adımda benden uzaklaştılar. Koyunların arasına yüzükoyun uzanmış papazın oğlunu gördüm. Yüzünden aptal, çilli horoza benzer bir mahluk kalktı. Ağzının salyasını sildi. Kuzuyu bacaklarından tuttu. Kuzuyla yere yıkıldı. Kuzuyu burnundan öptü. Papazın oğlu çirkindi, ona aptal bir yüzle baktım. Şimdi bir çiçek tarlasındaydım. Bana “hişt hişt” diyen mutlak bir kuştur. Vardır böyle kuşlar. “Cık cık” demezler de “hişt hişt” derler. Kuştur kuş.

Bir adam yer belliyordu. Belin demirine basıyor, kırmızıya çalan bir toprak altını, üstüne aktarıyordu.

Çiftçi: Merhaba hemşerim.

Sait Faik: Ooo! Merhaba...

(Tekrar işine dalar. "Sait Faik Hişt hişt der ama çiftçi aldırmaz. Bir daha hişt der Sait Faik Çiftçi Yine aldırmaz.)

Sait Faik : *(hızlı hızlı)*Hişt hişt hişt!

Çiftçi: Buyur beyim

Sait Faik: Bir şey söylemedim.

(Çiftçi, küçük parmağını kulağına sokar, kaşır. Çıkarıp parmağına bakar. Belin sapına siler gibi yapar.)

Sait Faik: "Hişt hişt"!

Çiftçi, yüzünü göğe kaldırdı. Kuşlara baktı. Denize baktı. Dönüp şüpheyle bana baktı.

Sait Faik: Bu sene enginarlar nasıl?

Çiftçi: İyi değil.

Sait Faik: Baklayı ne zaman keseceksin?

Çiftçi: Daha ister.

Sait Faik: *(Nefes alır gibi)* Hişt! Yine şüpheyle denize, göğe sonra bana baktı.

Kuşlar olmalı...

Çiftçi: Benim de kulağıma bir hışırtı gelir amma, ne taraftan gelir? Zaten şu kulağım ağırlaştı.

Sait Faik: Bir yıkatmalı!... Benim de geçenlerde ağırlaşmıştı...

Çiftçi: Yıkattın mı?

Sait Faik: Yıkamadım, hacet kalmadı, doktora gitti. Alıverdi; pislikmiş.

Çocuklar nasıl?

Çiftçi: İyiler. Dokuzdu sekiz kaldı. Biliyorsun dokuzuncunun macerasını ya...

Sait Faik: Sus sus!...Yürekler acısı. Haydi allahısmarladık!

Çiftçi: Haydi güle güle!

Biraz uzaklaşınca:

"Hişt hişt!".

Bu sefer yakaladım. Bahçivandı. Oydu oydu.

Sait Faik: Hadi hadi yakaladım seni bu sefer...

Çiftçi: Yok vallahi, vallahi daha kesmedim baklayı, senden ne diye saklayayım parasıyla değil mi?

Sait Faik: Sen değil misin hişt hişt diyen?

Çiftçi: Ben de duyurum bir ses ama bulamam nerden gelir?

Sait Faik: Nereden gelirse gelsin, dağlardan, kuşlardan, denizden, insandan, hayvandan, ottan, böcekten, çiçekten. Gelsin de nereden gelirse gelsin!...Bir hişt hişt sesi gelmedi mi fena. Geldikten sonra yaşasın çiçekler, böcekler, insanoğulları...

Hişt hişt!. Hişt hişt!. Hişt hişt!. *(Korodakiler gerek sesleriyle, gerek yürüyüşleriyle, değişik sesler çıkarırlar, bir taraftan da yüksek ama fısıltıyla "hişt hişt" sesi gelmektedir Koro'dan, Koro Sait Faik'in etrafında sahneye tam olarak dağılır.)*

Bırakın beni harpler... Kadınlar...Çocuklar...Açlar...Deliler...Yürümek...Şoseden ayrılan yoldan bir cennete doğru yürümeye bırakın. O bayıra yaslanmış köye kadar çıkmayacağım. Bayırın dibinde su başını bulup oturacağım, kendi kendime diyeceğim ki: İşte cennetin akar suyu...Cennete giremem. Burada dinleneyim...

(Geçişler için tasarlanmış olan müzik girer, koro yavaş yavaş sahnenin bir köşesine doğru çekilir, sanki bütün sesleri çıkaran koro değilmiş gibi sessizce bir köşede iyice küçülürler, ışık kararırken sahne değişir, günışığı kararmaya akşam olmaya başlamıştır.)

Burnuma bir at sidiği kokusu geldi. Baktım, pencereden dışarıya: Lapa lapa kar yağıyordu. Ma-i mukattar damla damla damlıyordu. Borular, tüpler, renkler, tüplerin üstünde insan isimleri vardı. Sıra sıra tüplere damarlarımızdaki kandan bırakmıştık. Öteki kanların sahipleri ortada yoktu. Öteki kanların sahipleri yataklarındaydılar. Ben yüzlerini görmüyordum. Birden mektepte kan kardeşi olduğum çocuğu hatırladım. Sisli sabah B lisesinin içini hiç görmediğimiz barakanın kapısında oturmuştuk. Çilli bir yüzü sanıyordum. Sarı sarı gözlerini, tane tane kirpiklerini sayıyorum. Bileğini dudağıma yaklaştırıyor, dilimi sürüyorum. Başım dönüyor.

Doktor: Ne var, acıktın mı yoksa?

Sait Faik: Yok bir şey yok, bir at kokusu burnumda.

Doktor: Acide hippurique'dir.

Hemşire: Ta-ka-ta-ara müspet mi menfi mi? Müspet. Formagel? Menfi.

Sait Faik: Kaç saat var ölüme? Bir sene mi? İki sene mi? Beklenir. Mucize! İlimde mucize yoktur. Bilinmemiş, keşfedilmemiş kanunlar bulunabilir. Şimdiye kadar bütün analizlerinde meydana çıkmamış bir şey olabilir. Olmamış olmasına ama milyonda bir ihtimalle olabilir. Tabiatın şakası yoktur. Ağır ağır öldürmek istedi mi ağır ağır, çabuk çabuğa niyetlendi mi çabuk çabuk.

Hemşire: Tamam, tutun biraz elinizi böyle!

Sait Faik: Kol çukurundaki kan lekesi, bir pamuk, ispirto lekesi. Bir dirhem ispirto geçse kanıma. Bir dönse, kalbe girip çıksa. Dimağa doğru bir damlacık keyif yayılsa.

Şu, o da doktorlar gibi, sırtına beyazlar giymiş, belediye memuru fena adam değil ama sevemiyorum. Para vermeyenlere, tahlillerden biraz eksiltme yapanlara hiç yüz vermiyor. Arada bir fırsat bulursa: “Bugün ne yapılacaktı size” diye soruyor. Metelik sektirmeyecek. Oğlan, devlet hazinesini şuraya umutsuzluklarını sürüklemeye gelenlerden mi dolduracaksın? Şimdi hala orada olmalı. Bir doktor hanımla konuşuyor olmalı. Etrafına bakınca, kaç liralık makbuz kesilecek?

Memur: Dört kuruş lütfeder misiniz? Pul parası.

Sait Faik: Al şu pul parasını da sus artık.

Adam: Zaten susacak, size yüz mü verecek sandınız.

Sait Faik: Doktorlar mı? Onlara da boş ver. Ne yaparlarsa yapsınlar hastaya hoş görünemezler. Ne yaparlarsa yapsınlar üstün insanlardır. Biliyorlar. Kanınızda ne kadar globilin, ne kadar cerine olduğunu, idrarınızdan asit hipuriğin bir saat zarfında ne kadar çıktığını, işin müspetini, menfisini. Şu kaşların, şu gözlerin altındaki gizli, öldürücü hastalığı biliyorlar. Mademki biliyorlar, mademki bu korkunç sırrı kanımdan, idrarımdan miligram miligram, zaman zaman öğrenmişlerdir. Onlarla da dostluğumuz o kadar işte.

Evden erkenden fırlamıştım. “Yarın bir şey yemeden geleceksiniz” demişlerdi. Bir şey yememiştim. Hastanenin kapısından içeriye girerken eski bir mektep arkadaşşıma rastladım. Sapsarıydı suratı. Hüzün doluydu yüzü. Sıhhatini sormadım. Sormaya hacet yoktu. O da bana sormadı. Benim de sıhhati sorulacak bir yüzüm mü vardı sanki? Yürüdüm. Asfalt yolda insanlar vardı. Kimini kulağı, kiminin gözü bağlıydı. Hamamın yanından geçerken yanımdaki binanın mahzeninden bir sedye çıkarıyorlardı. “Olmayacak, çıkaramayacağız” dedi biri. Hamamın önünden iriyarı biri fırladı. “Biraz yukarı kaldırın; bana verin sedyeyi. Buradan çıkaralım” dedi. Çıkardılar. Sedyedekinin yüzü kapalıydı ama vücudu kaskatı.

Müspetse müspet be! Vız gelir. Gelmiyor. Ama karın içine kesilir kesilmez kar kesiliyor. Pis bir soluk renk hastane duvarlarından yere vurdu. Hamamın bir tarafından ölüm kokulu bir gaz havaya karışıyordu. Belediye memuru memnundu. Otuz papellik bir makbuz kesmişti. Otuz papel. Bir hikaye parası! Verilerse.

Tramvay hep benim gibi adamları, çocukları ve kadınları taşıyordu. Kiminde göz beyazlarında donuk bir sessizlik. Kiminin göz bebeğinde korku, kiminde sarılık, kiminde kansızlık. Tramvay; tüpleri, kanları, ma-i mukattar tenceresini ezer gibi gıcırdadı. Burnumu tekrar bir at sidiği hamızı sardı. Kanıma aktarılan at sidiğinin ne kadarını atmış olabilirim bir saat içinde? Kanımda hala beş on damla at sidiği asidi

olmalı. İdrar kesemdeki asit hipürikle Çin işi Japon işi takata-ara kanımda müspet; globilin iki virgül sekiz kadar. Cerine üç virgül altı. Formagel menfi.

Koro:

Yaşamak...Ölüm...Bitişik ülkeler

Ki çiçeklerle açtığı düşüncelerin.

Biri sözde güneşçe aydınlık

Öbürü us, düşünce derin

Adam 1:

Beyoğlu önümüzden akarken öyle güçlüydük ki

Otağlara benzerdi kahvede yerimiz.

Hani bizim dergi çıkacaktı pırıl pırıl

Yazarları sevdiklerimiz?

Kadın 1:

Dağlar taşlar nasıl kanatlanıyor,

Kuş uçar peki?

Sonmuş o konuşma nasıl bilebilirdik

O yıldızlar önceki.

Adam 3:

Sait duyuyor musun,

Buz gibi geçiyor yıllar.

Ölüler yok,

Ölülerin yaşı var.

Koro:

Ölmüş Sait

Deniz mavisinden erken

Bunca sevgiden sonra

Ölmüş annesini öperken.

Çocuk 2:

Ölmüş eli ayağı uzak

Camların üstü buğu

Ölmüş çocuklar izin vermeden

Yüzünde sarışın çocukluğu.

Koro:

Yıldızlar gitmez, gün doğmaz,

Ölmüş, korkunç uykusu yerde

Ölmüş hayal meyal

Üşür balılar hikayelerde

Koro:

Ölmüş

Ölmüş ağaç bir gölgesi iki

Adam 2

Ama neden ölmüş,

Ölmek yaşamaktan iyi mi ki.

(Şiirlerin bitimiyle birlikte, korodan maskeli 8-10 kişi üstlerindeki büyük örtüyü Sait Faik'in üstüne giydirirler. Bundan sonra finale kadar Sait Faik üstüne sarılmış örtüyle oynayacaktır)

Sait Faik: Ben 1954 yılı, 11 Mayıs gecesi saat 02.25'de dünyadan cızlamı çeken Sait Faik Abasıyanık'ım. Sağlığımda gönlümce yaşar, gönlümce hikayeler yazardım. 188 hikayem, 15 röportajım, biraz da şiirim vardı. Öldükten sonra da "Mahkeme Kapısı" diye bir kitabım çıkmıştı. "Ne kadar da çok yazmış" demeyin sakın. Fransa'ya giderken pasaportuma "muharrir" diye yazdıramamıştım bile. Karaciğerimin eksik çalışması siroz diye mendebur bir hastalığı başıma musallat ettiğinden aranızda çok kalamadım. Zaten sizin sanat eserlerine olan umursamazlık, ilgisizliğiniz, aranızda daha çok kalmama lüzum bırakmıyordu. "Edebiyat, edebiyat" diye kendimizi enayicesine avutup durduk. Bu böyle bilmem kaç yılına kadar sürüp gidecektir. Bir gün yazı yazmak takatinden mahrum benim gibi nalları dikeceksiniz. Yine bir gün sizi hiç kimse hatırlamayacak. Yaşasın edebiyat. Oysaki söz vermişim kendi kendime, yazı yazmayacaktım. Namuslu insanlar arasında sakın, ölümümü bekleyecektim. Yapamadım, koştum tütüncüye. Güneşli bir gündü hatta. Çok iyi hatırlıyorum. Köşe başındaki koz helvacıdan Bavyeralı kızlara benzeyen bir sarı kızla bir adam helva alıyorlardı. Ben de kalem kağıt aldım, önce kalemi yonttum. Yonttukten sonra tuttum öptüm. Yazmasam deli olacaktım. Oturdum martılarımdan, çımacılarımdan, sinaritlerimden yazmaya başladım.

Sait Faik: Tükürmüşüm hikayenin içine! Köpekler konuşuyor, insanlar havlıyordu, kulağının dibinden bir ırmak akıyor, biri "Canımsın" diyor, öbürü cevap vermiyor ama elinin üstündeki damarlar bir dostluk denizine akıyor, soğuk kandil kandil sarkıyor, Barba Stanco, Sivriada, yıldızlar, balık kokusu, kahve fincanına düşen sabah yıldızı, boşlukta bir direğe konan martılar, son hikayelerimin bitmez tükenmez

saçları kara, gözleri kara, kaşları kara Yani'si! Yani! Yani be! Hey Yani! Kara Yani! Hey Beykozlu laternacı Panayot'un torunu karagözlü dostum. Dostların en koyusu! Arkadaşlarım içinde ölümden sonra en sonuncusu. Düşün Yanakimu beni. Bin bir yıldızın sırtına. Adaların içinde bir Burgaz adası vardır. Ben sandallar içinde bir sandal, denizler içinde bir deniz, insanlar içinde bir insan. Oturmuş seni düşünüyorum Yanaki. Sen yeşil zeytini neden yemedin? Omonya meydanındaki Ekselsiyor kahvesinin garsonu: "Kalinikhta Kiryos" diyor bana. Benden de bir Kalinikhta sana. Panco!

Sait Faik: Önüne gelen benim için laf etti. Dostluğumuzdan falan laf etti. Kimi de "İçerek kendi kendine kıydı" dedi. Siz hiç bilmediğiniz bir İstanbul semtinde akşam kaplarken, evinin önünde sigara içen ihtiyar bir adamı hayranlıkla seyrettiniz mi? Hiç içinize taş gibi, ağır bir su gibi sevgi oturdu mu? İçinize önce ağır, taş gibi ağır kireçli acı kuyu suyu gibi bir sevgi oturup, sonra gözleri artık hiç görmeyen bir Mercan Usta ile, hastalığı falan bir kenara itip, bir salaş meyhaneye dalarak içmek arzusu duyduunuz mu? Ben kendi yalnızlığı içinde hür olan bir insandım. Yazılarımın malzemesini sigara dumanlarının, alkol kokularının içinden bulup çıkaran bir Bohem yazarıydım. Annemden ve köpeğimden başka kimim vardı? Şimdilik eyvallah! Beni öldüğüm bu günlerde anmak isterseniz, Burgazadası'na gidin, Kalpazankaya'ya çıkıp denize bir taş atın.

(Sait Faik sahnenin önüne gelir, üstündeki büyük örtüyü çıkarır, ortaya atar.)

Sait Faik: Satıyorum.

6. SONUÇ

Sait Faik Türk öykücülüğüne yeni bir soluk getirmiş, farklı bir anlam katmıştır. Onun öyküleri tiyatro sahnesine geldiğinde özgür, yenilikçi, alışılmış kalıpların dışında sahnelenmelidir. “İnsan”ı anlatmasına, insan gözüyle bakıldığında, sözcüklerinin samimiliği kolaylıkla görülecek, derinliği saptanabilecektir.

İnsan felsefesindeki temel tanımlamalara uyan karakterleri, eserlerinde açıkça göze çarpmaktadır. Sait Faik’in karışan zamanları, karışan yerleri, karışan insanları, birbirinin içine geçen olayları, bunun yanında; bir çok öyküsünün merkezine gelip kurulan aynı insan tiplerini, doğanın bin bir türlü yeşilini anlatımı, etkileyici bir üslup yaratmıştır. Bu etkileyici üslup, etkileyici öykücülük, onun altında ezilmemesi gereken bir sahnelemeyle anlatılmalıdır. Hatta anlatmak isteyip de anlatamadıkları saptanabilirse, siyasi konulara hiç değinmemesine rağmen aslında güçlü siyasi fikrinin oluşu güzel bir şekilde verilebilirse, üst düzeyde yazılmış öykülerine katkı sağlamak mümkün olabilecektir. Unutulmamalıdır ki; sahnelemeler kağıt üzerinde ne kadar tasarlanırsa tasarlansın, doğrular, yanlışlar sahnede uygulanmadan bulunamaz.

Sait Faik metinleri okundukça başka bir özelliği göze çarpmaktadır. Yazdığı bütün öyküler birbirinin devamıymış gibidir. Sanata renk katan çelişkileri de ustalıklı işlemiştir Sait Faik. Önce sevdiğinden sonra nefret etmiş, önce sevmediklerine sonra tutkuyla bağlanmış. Öyküler ilerledikçe karakterler, tipler adeta kendini bulmaktadır. Nasıl ki insan hayatta yaşayarak olgunlaşıyorsa, Sait Faik’in insanları öykülerinde zamanla adeta pişmektedir. Sait Faik yazınının bu özellikleri tiyatro sanatına büyük katkı sağlayabilecek türdendir.

Sait Faik’in yaratıcı hayal gücüyle oluşan öyküler, aslında daha hiçbir çalışmaya başlamadan, sahneleme konusunda büyük ip uçları veren bir yapıya sahiptir. Okuyucuya iletmek istediklerini, açık bir dille anlatabilmektedir. Burada metnin sahnelenmesiyle birlikte “öyküler” de yaşar hale gelecektir.

Tiyatro sanatı, yazın sanatından ayrı olarak insan ilişkilerini canlı olarak göz önüne çıkarabilmektedir. Ancak ayrıntılı duyguları, karmaşık düşünceleri, sezgileri anlatabilme sıkıntısı yaşayan tiyatro, bu konudaki eksikliğini insanı sahnede yaşatarak giderebilecektir.(Şener, 1972, s.37) İşte; Sait Faik’in insanları her duyguyu sonuna kadar tatmakta başka bir deyişle yaşamaktadır. Sait Faik öyküleri dolayısıyla oluşturulan metin, bir çok oyunculuk yöntemleri tarafından yorumlanabilecek özellikte, bir çok duyguya hitap edecek zenginliktedir.

KAYNAKÇA

- ABASIYANIK, Sait Faik. *Şahmerdan, Lüzumsuz Adam*. Bilgi Yayınevi, Ankara, 2001
- ABASIYANIK, Sait Faik; *Alemdağ'da Var Bir Yılan*. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2008
- ABASIYANIK, Sait Faik; *Son Kuşlar*. Yapı Kredi Yayınevi, İstanbul, 2008
- ABASIYANIK, Sait Faik; *Mahalle Kahvesi*. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2004
- ABASIYANIK, Sait Faik; *Havada Bulut*, Yapı Kredi Yayınevi, İstanbul, 2004
- ABASIYANIK, Sait Faik; *Büyüyen Eller*. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2007
- ABASIYANIK, Sait Faik; *Havuz Başı*. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2008
- ALPTEKİN, Mahmut; *Bir Öykü Ustası Sait Faik*. Dilek Yayınevi, 1984
- BUYRUKÇU, Muzaffer; *Dillerinde Dünya*. Adam Yayınları, İstanbul, 1985
- BRECHT, Bertolt- Berliner Ensemble; *Tiyatro Çalışması*. Çev. Yılmaz Onay, "Mitos Boyut Yayınları" İstanbul, 1994
- ÇELİK, Yakup; *Sait Faik ve İnsan*. Akçağ Yayınları, Ankara, 2002
- DAĞLARCA, Fazıl Hüsnü; *İçeri Sait Faik*. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2008
- EISENSTEİN, Sergei; *Film Duyumu*. Çev.Nijat Özön, Payel Yayınevi, İstanbul,1984.
- ERGUN, Perihan; *Sait Faik Abasıyanık 90 Yaşında*. Bilgi Yayınevi, 1996
- KAFKA, Franz; *Duruşma*. Can Yayınları, İstanbul, 1963
- KEMAL, Mehmed; *Acılı Kuşak*. Çağdaş Yayınları, İstanbul, 1977
- MİSKİOĞLU, Ahmet; *Sait Faik-Yaşamı, Kişiliği, Sanatı, Yapıtı*. Altın Kitaplar, İstanbul, 1991
- NACİ, Fethi; *Sait Faik'in Hikayeciliği*. Adam Yayınları, 1998
- ŞENER, Sevda ; *Çağdaş Türk Tiyatrosunda İnsan*. DTCTF Yayınları, Ankara, 1972
- TAYLAN, Necip; *Anahatlarıyla İslam Felsefesi*. Ensar Neşriyat, İstanbul, 1983
- UYGUNER, Muzaffer; *Sait Faik Abasıyanık*. Türk Dil Kurumu Yayınları, 1983
- http://siirgen.org/siir/1/lautreamont/maldororun_sarkilarindan.htm
- <http://www.netvorum.com/bolum/dostluk-sevgi/20051206-23.htm>
- <http://tr.wikipedia.org/wiki/Fraktal>

ÖZGEÇMİŞ

13.08.1969'da doğmuştur.1993 yılında Mimar Sinan Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Sahne Sanatları, Tiyatro-Oyunculuk bölümünden, 1999 yılında da Anadolu Üniversitesi Dış Ticaret (Ön lisans) bölümünden mezun olmuştur. 2005 yılında “*AB ve Türkiye’de Şekerin Ekonomi Politikası*” adlı tezi vererek Marmara Üniversitesi S.B.E. “Uluslararası İktisat” yüksek lisansı yapmıştır. Aynı zamanda Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi “İktisat” (lisans) bölümünü de bitirmiştir. 1989-2003 yılları arasında aralıklarla dış ticaretle ilgilenmiştir. “Şeker Savaşı” adlı araştırma-siyaset kitabı 2006 yılında yayınlanmıştır. “Uyutan Kültür ve İdeoloji” adlı bildirisini Aralık 2006’da Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi “Uluslararası Katılımlı Sanat Ekonomisi Sempozyumu”nda sunmuştur. 1988 yılından beri sinema-tv oyunculuğu, diksiyon-tiyatro eğitmenliği, seslendirme yönetmenliği, seslendirme yapmaktadır. Tarım Ekonomisi ve Sanat Ekonomisi alanında çalışmalar yapmaktadır.